



Koninklijke Landmacht

HANDBOEK MILITAIR LAND-E&T-02.2

Optreden te velde

Druk 2

Vastgesteld door C-Opleidings- en Trainingscommando,
namens deze de C-Koninklijke Militaire School, d.d. 03-03-2020

Voorwoord

Voor u ligt het Handboek Militair Land-E&T-02.2 (Optreden te velde). Dit is het naslagwerk voor optreden te velde, voor alle militairen van het Commando Landstrijdkrachten en de militairen van de overige krijgsmachtdelen die bij een CLAS-eenheid geplaatst of werkzaam zijn. Overal waar 'hij', 'hem' of 'zijn' staat, mag ook 'zij' of 'haar' worden gelezen.

Dit document is samengesteld uit delen van handboeken en voorschriften die in de diverse hoofdstukken als bron zijn vermeld. Mocht u dieper op de materie in willen gaan, raadpleeg dan deze handboeken en voorschriften.

De overige delen van het Handboek Militair Land zijn:

- Handboek Militair Land E&T 02.1: De Landmachtmilitair
- Handboek Militair Land E&T 02.3: Militaire Basisvaardigheden

Contact- en gebruikersinformatie;

De informatie in dit Handboek Militair is aangeleverd door diverse kennis- en expertisecentra. Het is mogelijk dat u onderwerpen, tekstdelen of afbeeldingen ziet die naar uw mening aanpassing behoeven of waar u vragen over heeft. Stuur dan een onderbouwde e-mail naar het KMS Expertise-centrum, Expertise.Centrum.KMS@mindef.nl. Vermeld daar-bij uw naam, rang, functie en contactgegevens.

Deze publicatie is een dienstvoorschrift in de zin van artikel 135 van het Wetboek Militair Strafrecht.

Artikel 135

Onder dienstvoorschrift wordt verstaan een bij of krachtens algemene maatregel van rijksbestuur of van bestuur dan wel een bij of krachtens landsverordening onderscheidenlijk landsbesluit gegeven schriftelijk besluit van algemene strekking dat enig militair dienstbelang betreft en een tot de militair gericht ge- of verbod bevat.

Aangebrachte wijzigingen

Nr. wijziging	Aangebracht door	Datum	Paraaf

Inhoudsopgave

Voorwoord		1
Aangebrachte wijzigingen		2
Inhoudsopgave		3
Hoofdstuk 1	Algemeen en Voorbereiding	 7
Sectie 1	Militaire tijden	 7
Sectie 2	Onweer	 10
Sectie 3	Functiecontroles	 13
Sectie 4	Handelingen voor en na actie	 15
Sectie 5	Camouflage	 17
Sectie 6	Geluids-, licht- en afvaldiscipline	 34
Sectie 7	Bepakken PGU	 35
Sectie 8	Draagwijze geweer; schietbereidheid	 38
Hoofdstuk 2	Verplaatsingen	 43
Sectie 1	Velddienstekens en -signalen	 43
Sectie 2	Verplaatsen te voet	 9
Sectie 3	Verplaatsen te voet bij verminderd zicht	. 28
Sectie 4	Contactdrills	 32
Sectie 5	Het kompas	 35
Sectie 6	Kaart en routeschets	 38
Hoofdstuk 3	Vuurposities, gevechtsdekkingen	 49
Sectie 1	Zicht- en vuurdekking	 49
Sectie 2	Gevechtsdekkingen	 50

Sectie 3	Sector en sectorverdeling.....52
Hoofdstuk 4	Verzamelgebied.....53
Sectie 1	Algemeen53
Sectie 2	Beveiliging en bewaking54
Sectie 3	Vaste posten/VEITONO55
Sectie 4	Graden van gevechtsvaardigheid58
Sectie 5	Waarnemings- en luisterpost (WLP)60
Sectie 6	Beveiligingspatrouille.....67
Sectie 7	Alarmopstellingen.....68
Sectie 8	Quick reaction force (QRF)69
Hoofdstuk 5	Waarnemen71
Sectie 1	Waarnemen bij dag (doelopsporing)71
Sectie 2	Waarnemen bij duisternis.....72
Sectie 3	Afstand bepalen.....74
Sectie 4	Doelaanduiding77
Sectie 5	Meldingen.....79
Hoofdstuk 6	Behandeling van Krijgsgevangenen ...89
Sectie 1	Algemeen89
Sectie 2	Behandeling van krijgsgevangenen90
Sectie 3	Bepalingen tijdens krijgsgevangenschap .93
Hoofdstuk 7	Escape and Evade (E&E)97
Sectie 1	Algemeen97
Sectie 2	Conduct after capture (CAC)97
Sectie 3	Wateroversteek met PGU 106

Sectie 4	Schuilbivak.....	114
Sectie 5	Onderkomens	114
Sectie 6	Vuur, voedsel en water.....	117
Sectie 7	Contact maken met eigen troepen.....	120

Deze pagina is bewust leeg gelaten.

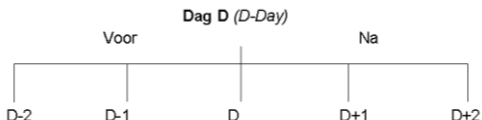
Hoofdstuk 1 Algemeen en Voorbereiding

Sectie 1 Militaire tijden

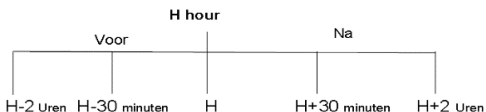
1101 Algemeen

Bij de planning en voorbereiding van een operatie kunnen bepaalde momenten als vertrekpunt dienen, zonder dat het tijdstip al is vastgelegd. Dit tijdstip kan later worden bepaald. De momenten worden dan voorlopig aangeduid met een letter, gevolgd door dag of uur.

DAG D (D-DAY) is de vastgestelde dag en UUR H (H-HOUR) het vastgestelde moment waarop een operatie begint en de eerste eenheden, bijv. in een aanval, de startlijn overschrijden. Het aantal dagen voor of na een specifieke dag wordt als volgt aangegeven:



Het aantal uren en minuten voor of na een specifiek uur wordt als volgt aangegeven:



1102 Dagen en tijdstippen

Dagen worden geschreven in de vorm van een getal met twee cijfers. Maanden worden afgekort tot de eerste drie letters van de naam van de maand, met uitzondering van de maand maart (mrt). Het jaartal wordt afgekort tot de laatste twee cijfers. Voorbeeld: 4 november 2014 wordt 04 nov 14.

1103 Datumtijdgroep (*dtg*)

De *dtg* wordt geschreven in de vorm van een getal dat bestaat uit de datum en de tijd volgens het 24-uurssysteem, eventueel (als verwarring mogelijk is) gevolgd door de tijdzone, de maand en het jaartal. Zie voorbeelden op pagina 7.

1104 Tijdzones

De wereld is ingedeeld in 24 tijdzones, met als eerste de Greenwich-tijdzone in Engeland: tijdzone 00. De tijdzones +1 tot en met +12 worden naar het oosten geteld; de tijdzones -1 tot en met -12 naar het westen (zie figuur 1-1). Deze tijdzones ontmoeten elkaar halverwege de Grote Oceaan. Een tijdzone bestaat in principe uit 15 graden, maar op het land worden tijdzones mede bepaald door nationale en geografische grenzen. Sommige landen hebben tijdzones van 30 minuten, zoals Afghanistan (tijdzone D: +4 uur en 30 minuten).

1105 Toepassing militaire tijd

Militaire tijd telt vanaf 00.00 uur (middernacht) en telt door tot 23.59 uur (de volgende middernacht) *Greenwich Mean Time* (GMT). De standaard militaire tijd wordt ZULU of 24-uurstijd genoemd. Militaire tijd kent twee uitzonderingen om lokale tijd aan te geven: zomertijd en wintertijd. Dat kan verwarring opleveren als operaties en oefeningen in lokale tijd worden gedraaid. Nederland bevindt zich in ALFA- en BRAVO-tijd. Hierbij komt ALFA-tijd overeen met wintertijd (ZULU +1 uur) en BRAVO-tijd met zomertijd (ZULU +2 uur).

Voorbeelden:

- ZULU-tijd: GMT +0 uur; 11 november 2020, 5 minuten voor 10.00 's ochtends is
dtg 110955Z nov 20
- ALFA-tijd: GMT +1 uur; 11 november 2020, 5 minuten voor 10.00 uur 's ochtends is
dtg 110955A nov 20
- BRAVO-tijd: GMT +2 uur; 11 november 2020, 5 minuten voor 12.00 uur is
dtg 111155B nov 20.



Figuur 1-1: kaart met tijdzones (per kleur)

Sectie 2 Onweer

Geen enkel open terrein is veilig tijdens onweer.

Tiensecondenregel

Met de *tiensecondenregel* kan goed worden ingeschat wanneer het goed is om te gaan schuilen. Als er minder dan tien seconden verstrijken tussen een bliksemflits en de daaropvolgende donderslag, dan komt het onweer dichtbij. Is de tijd tussen flits en donder korter dan drie seconden, dan zit u er middenin.

Waar schuilen?

Het best is een gebouw. Sluit ramen en deuren en blijf weg van de ramen. Blijf ook uit de buurt van stromend water en ga zeker niet douchen. Een carport, afdak of open schuilplaats biedt geen enkele bescherming. Een metalen auto of pantservoertuig is wel een goede schuilplaats. Die vormen door hun constructie namelijk een kooi van Faraday. Een open auto zoals een LSV, een MB-softtop of de laadbak met huif van een vrachtauto is niet veilig. Een auto uit kunststof ook niet.

Onveilige plaatsen:

- in de buurt van of onder alleenstaande bomen, radioantennes of zendmasten
- in de buurt van of op open water
- op of naast een hoog gebouw, heuvel of andere verhoging
- in open terrein
- bij bedradingen, leidingen of omheiningen, ook als die niet van metaal zijn
- aan de telefoon indien via het vaste net
- in een tent.

- 1202 Voorzorgsmaatregelen tegen blikseminslag en vervolgschade.

In gebouwen:

- trek stekkers van elektrische apparaten uit het stopcontact en ontkoppel de netwerkaansluiting van de computer
- sluit ramen en deuren
- blijf weg van ramen.

Buiten gebouwen:

- Een shelter van metaal is een goede schuilplaats. Sluit wel ramen en deuren, verwijder radioantennes en koppel de elektriciteitsleiding los.
- Blijf uit de buurt van hoge of alleenstaande bomen, lantaarnpalen, torens en hoogspanningsleidingen. Dit geldt ook voor metalen voorwerpen als tentstokken, draadoverspanningen en radioantennes. Blijf op minstens 3 m afstand van hekwerken of afrasteringen.
- In het bos kan het best een laag groepje bomen in het laagste deel van het terrein opgezocht worden.
- In het open veld: blijf niet als groep bij elkaar, maar ga, verspreid van elkaar, met een minimale tussenafstand van 3 m gehurkt op de tenen zitten. Sla de armen om de knieën, het hoofd zo laag mogelijk, de handen over de oren en de voeten tegen elkaar. Ga nooit plat op de grond liggen. Hurk zo mogelijk in een greppel.
- Leg het wapen plat op de grond en raak het niet aan. Als het onweer nabij is, is lopen met het wapen in de hand vragen om moeilijkheden.
- Bij waterdoorschijding, zwemmen of varen: ga zo snel mogelijk uit het water.
- Motorrijders: stap bij onweer zo snel mogelijk af en ga schuilen.

1203 Gevolgen bij blikseminslag

Iemand die direct of indirect door bliksem wordt getroffen, heeft een kans van ongeveer 50% om het te overleven. Wie natte kleren draagt loopt een groter risico op ernstige schade. Een getroffen persoon kan een hartstilstand krijgen en bewusteloos raken. Ook kunnen tijdelijke blindheid, doofheid, ernstige brandwonden en spierschade ontstaan. In veel gevallen zal blijvende zenuwschade optreden. Kijk voor de behandeling van blikseminslag naar het hoofdstuk ZHKH onder het kopje Elektriciteitsongevallen in Handboek Militair Land, E&T 02.3, hoofdstuk 4.

Sectie 3 Functiecontroles

1301 Algemeen

Bij de verzorging van het peloton (*pel*) vormen de functiecontroles (*fuco's*) een belangrijke schakel. Fuco's vormen de basis voor het bepalen van de status van een eenheid. De uitkomsten bepalen de noodzaak tot herbevoorrading, herverdeling van uitrustingsstukken en voorraden, en eventuele reorganisatie. De fuco's omvatten alle handelingen die de uitvoerder ten aanzien van personeel en materieel moet uitvoeren om voor het gevecht inzetbaar te zijn en blijven.

Een fuco eindigt met een melding aan de pelotonscommandant (*pc*). Er zijn korte fuco's (controle aanwezigheid) en lange fuco's (noodzakelijk onderhoud en controle werking).

1302 De vier fuco's

Fuco 1 (automatisch uitvoeren):

- Voor of tijdens een actie:
 - in een verzamelgebied
 - in een schuilbivak
 - in een patrouillebasis
 - op het laatste verzamelpunt
- na een actie:
 - in de consolidatie en reorganisatiefase.

Fuco 2 (in opdracht van hogere commandant uitvoeren):

- Voor of tijdens een actie:
 - als fuco 1
- na een actie:
 - tijdens een gevechtspauze
 - in een verzamelgebied
 - in een schuilbivak
 - in een patrouillebasis.

Fuco's 3 en 4 (na actie in verzamelgebied uitvoeren)

	Omschrijving	Duur
F U C O 1	Controle gevechtskracht: - aanwezigheid en inzetbaarheid personeel - aanwezigheid en toestand uitrusting per ploeg (<i>p/g</i>) - voorraad Klasse (<i>KL</i>) I (voeding, water), <i>KL</i> III (brandstof etc.) en <i>KL</i> V (munitie) - reorganisatie of verdeling voorraden per groep (<i>gp</i>) - controle camouflage (personeel, wapen) - kort onderhoud aan uitrusting (per <i>gp</i>) - melding aan groepscommandant (<i>gpc</i>).	15 min.
F U C O 2	Onderhoud bij onderbreking gebruik: - in opdracht van <i>pc</i> - controle gevechtskracht en onderhoud - reorganisatie/verdeling voorraden per <i>pel</i> - melding aan <i>pc</i> .	30 min.
F U C O 3	Beperkt onderhoud voor en na gebruik: - in opdracht van <i>pc</i> - uitvoeren noodzakelijk onderhoud - melding defecten en voorraad na 60 min - melding aan <i>pc</i> - gereedmaken voor actie.	90 min.
F U C O 4	Uitgebreid onderhoud voor en na gebruik: - in opdracht van <i>pc</i> - al het gebruikersonderhoud - controle belading en systeemtesten - melding aan <i>pc</i> - gereedmaken voor actie.	12 uren

Sectie 4 Handelingen voor en na actie

1401 Doel

Handelingen voor en na actie zorgen ervoor dat elke militair (inclusief uitrusting) gereed is voor een komende actie, dat de onderkende tekortkomingen bekend zijn bij de gpc en dat de pc duidelijke informatie krijgt om de logistiek in gang te kunnen zetten.

1402 Algemeen

De gpc bepaalt, afhankelijk van de opdracht, de uit te voeren handelingen en in welke volgorde die worden uitgevoerd.

1403 Persoonlijke beschermingsmiddelen (PBM)

Draag bij operationele inzet en oefeningen de PBM, zoals de scherfwerende bril, *combat earplugs* en (Nomex)-handschoenen. PBM kunnen indien noodzakelijk per activiteit worden uitgebreid.

1404 Handelingen voor actie

Verplaats buddygewijs naar een door de gpc opgedragen locatie en voer daar binnen 15 minuten de onderstaande handelingen uit. Deze zijn vrijwel gelijk aan die van fuco 1, met mogelijke aanvullingen van de gpc.

- Inspecteer persoonlijk wapen:
 - controleer de werking
 - controleer de hoeveelheid munitie
 - controleer de staat van de patroonhouders en vul eventueel munitie aan
 - laad het wapen en zet het op Safe.
- Extra uitrusting: controleer extra persoonlijke en groepsuitrusting zoals optiek, verbindingsmiddelen, extra wapens etc. op compleetheid en werking.
- Inspecteer de compleetheid en werking van het CBRN-masker en de CBRN-tas; controleer eventuele CBRN-kleding op beschadigingen.
- Camoufleren:

- breng of pas persoonlijke camouflage aan
- camoufleur helm, wapen en uitrusting.
- Controle gpc/plv-gpc: controleer camouflage en uitrusting die benodigd is bij de komende actie; denk bijvoorbeeld bij heimelijke acties aan geluids-discipline.
- Rapporteren: meld tekortkomingen, beschadigingen en/of behoeftes aan de gpc.

1405 Handelingen na actie

Zie handelingen voor actie voor wat betreft locatie/tijd en mogelijke aanvullingen van de gpc.

- Ontlaad wapen(s) ten behoeve van onderhoud na (of tijdens onderbreking van) het vuren:
 - inspecteer wapen(s)
 - controleer de werking
 - controleer de hoeveelheid munitie
 - controleer de staat van de patroonhouders.
- Controleer compleetheid en werking van het CBRN-masker, de CBRN-tas en de CBRN-kleding.
- Controleer uitrusting op compleetheid, reinheid en inzetbaarheid (door gpc/plv-gpc).
- Voer onderhoud aan wapen en, indien noodzakelijk, aan PGU en overig materieel uit.
- Rapporteer tekortkomingen, munitieverbruik, verbruik KL I, verbruik CBRN-materieel, beschadigingen en/of behoeftes aan de pc (SPEAR-melding¹).

Herladen of bijladen en decamoufleren is afhankelijk van de vervolgoopdracht. De tijd van 15 minuten is afhankelijk van het aantal door de gpc opgedragen handelingen. Na het onderhoud neemt de groep rust. De gpc informeert de pc over wat de resultaten zijn van de opdracht en welke informatie er is verzameld (rapportage/debriefing).

¹ SPEAR = **s**mall arms, **p**ersonnel, **e**quipment, **a**mmunition, **r**adios.

1406 Afronden/beëindigen van de opdracht

Na afloop van de opdracht vindt een groepeeruvaluatie plaats onder leiding van de gpc. De volgende onderwerpen kunnen worden besproken.

- Wat was de opdracht?
- Hebben we de opdracht volbracht?
- Hebben we de uitvoering gedaan zoals gepland?
- Wat moeten we de volgende keer weer zo doen?
- Wat zijn de verbeterpunten?
- Als we zijn afgeweken van de planning, wat was daar dan de oorzaak van?
- Als we de volgende keer eenzelfde soort opdracht krijgen, doen we dan de planning en de uitvoering op dezelfde manier of zijn er redenen om het dan anders te doen?

Sectie 5 Camouflage

1501 Definitie

Het zodanig toepassen van kleur, tekening en vorm dat een normalerwijs zichtbaar object tegen de achtergrond verdwijnt of moeilijker wordt herkend.

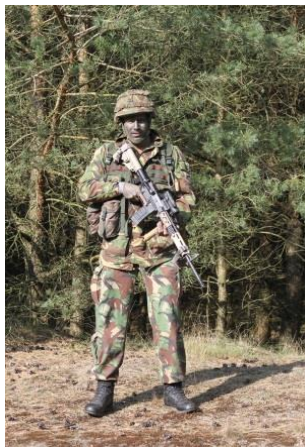
1502 Doel

Het doel van camouflage is het vergroten van de overlevingskans door het verminderen van detecteerbare eigenschappen van personeel en materieel.

Camouflage is een zodanige aanpassing aan de omgeving (zie figuur 1-2), achter- en ondergrond en/of een zodanige wijziging van de vorm of een zodanige maskering, dat de militair zich **onttrekt aan waarneming door de tegenpartij**. Kleding en uitrusting zijn zo ontworpen dat de militair zo min mogelijk opvalt. Toch blijft er nog genoeg 'weg te werken' (zie figuur 1-3).



Figuur 1-2: aanpassen aan de omgeving



Figuur 1-3: opvallende kenmerken

Een tegenstander zal door middel van waarneming in iedere situatie en op ieder tijdstip proberen eenheden te detecteren en identificeren. Hiertegen kunnen de volgende maatregelen getroffen worden.

- **Maskeren:** het door een natuurlijk of kunstmatig scherm onttrekken van personeel en materieel aan vijandelijke waarneming.
- **Tone-down:** het in kleur en structuur aanpassen van objecten en oppervlakken aan het terrein en hun omgeving.
- **Verduisteren:** het treffen van maatregelen tijdens duisternis om lichtstraling te voorkomen.

Succesvolle camouflage berust op de volgende grondslagen:

- juiste keuze van opstelling
- camouflagediscipline
- toepassen van camouflageconstructies.

De twee eerstgenoemde zijn de meest belangrijke maatregelen.

Camouflage is een onafgebroken proces van verbeteren en onderhouden, waarbij aan een aantal essentiële voorwaarden moet worden voldaan. Camouflage moet:

- aangepast worden aan de opdracht, het terrein en het weer
- plaatsvinden onder alle omstandigheden
- indien bij duisternis aangebracht, bij het aanbreken van de dag vervolmaakt worden.

Het uitgangspunt bij een juiste keuze van opstelling is dat de opdracht uitvoerbaar moet zijn met een minimale inspanning aan camouflagemaatregelen.

1504 Camouflagediscipline

Door het verrichten of nalaten van bepaalde handelingen kan de aanwezigheid, sterkte en samenstelling van complete eenheden verraden worden. Elke functie en/of taak vraagt een eigen camouflagediscipline.

Denk hierbij aan de volgende punten.

- Factoren van herkenning: ronde vorm, kleur van gezicht en handen, rechte lijnen, schaduw, vorm van de uitrusting, glinstering, beweging, licht en geluid.
- Licht: bij duisternis is licht zeer opvallend. Zo zijn koplampen, zaklantaarns, verlichting van tenten, brandende lucifers en sigaretten al op grote afstand te zien.
- Geluid en geur: deze kunnen met de zintuigen worden waargenomen. De aanwezigheid van troepen en voertuigen kan door vele geluiden (zoals pratende mensen en draaiende motoren) worden verraden.
- Aan de geur van brandstof kan de aanwezigheid van bijv. motoren, compressoren en keukens worden geconstateerd. Voorkom onnodige verplaatsing van personeel en materieel en de directe gevolgen daarvan, zoals sporen, licht, geluid, stofwolken, opspattende sneeuw en warmte-uitstraling. Rond-slingerend materiaal, afval, wasgoed etc. kan de locatie verraden.

1505 Individuele camouflage

Factoren van herkenning

- Vorm: objecten zijn herkenbaar aan hun vorm, zeker als ze in contrast staan met de omgeving. Denk aan een persoon, een ronde helm, de scherpe rand van een helm, of de lange rechte vorm van een wapen.
- Silhouet: steekt af tegen de achtergrond, zeker tegen een egaal oppervlak zoals zand, water of de lucht. Ook een kleurcontrast ten opzichte van de achtergrond valt op.

- **Structuur:** de structuur van de oppervlakte van een object bepaalt de mate waarin energie gereflecteerd of geabsorbeerd wordt. Objecten met een gladde structuur (metaal, glas, hoogglansverf) absorberen weinig energie, reflecteren sterk en zijn door hun glans goed waarneembaar. Objecten met een ruwe structuur (heide, bossen, matte verf) absorberen veel energie, reflecteren minder sterk en vallen daardoor minder op.
- **Schaduw:** in de zon kan schaduw de aanwezigheid van een object of persoon verraden. Maak daarom zoveel mogelijk gebruik van schaduwwerking, ook 's nachts, om verborgen te blijven. Onder een helmrand ontstaat ook een schaduw die met het gezicht contrasteert en op grote afstand zichtbaar is. Houd er rekening mee dat de aarde draait en dat schaduwen dus meedraaien.
- **Beweging:** het oog wordt aangetrokken door beweging - vooral plotselinge beweging. Beweeg daarom altijd rustig om het trekken van aandacht te voorkomen. Ook andere gevolgen van beweging - zoals geluid, sporen en rook - kunnen een waarnemer onmiddellijk opvallen.
- **Warmtebron:** mensen, voertuigen en uitrusting vormen warmtebronnen. Ook als er gecamoufleerd is, kan de motor van een voertuig, de hete loop van een wapen of een menselijk lichaam met een warmtebeeldkijker worden waargenomen. Uitrusting en kleding kunnen ook met infraroodapparatuur worden waargenomen.
- **Tussenruimte:** als iets met regelmaat in het terrein voorkomt, is dat door de mens gemaakt.

1506 Keuze van de opstelling

Afhankelijk van de afstand waarop een waarnemer zich bevindt, kunnen vormen, kleuren en details duidelijk zichtbaar zijn of in elkaar overvloeien. Op grotere afstand zijn vormen en details moeilijker waar te nemen; kleuren vervagen dan tot licht en donker (zie figuur 1-4).



Figuur 1-4: keuze van de opstelling

Zowel bij daglicht als bij duisternis is de hemel lichter dan de objecten op de grond. Maak gebruik van het terrein en voorkom dat uw silhouet tegen de hemel afsteekt (zie figuur 1-5 en 1-6).

Vermijd opvallende terreinkenmerken zoals gebouwen, terreinzinkingen en bomenrijen: die trekken aandacht. Neem waar langs of door een dekking. Breng vuur uit zonder met het lichaam boven of naast de dekking uit te komen.



Figuur 1-5: fout



Figuur 1-6: goed

Zoek een opstelling (figuur 1-7) waarbij het lichaam opgaat in of wegvalt tegen de achtergrond.



Figuur 1-7: goed

Goede camouflagemogelijkheden

- Schaduw. Zoek schaduw op en maak er gebruik van. Vermijd lichte plekken. Houd er rekening mee dat de aarde draait en dat schaduw dus met de zon meedraait. Schaduw blijft het langst aan de noordkant van dekkingen (op het noordelijk halfrond).
- Bosranden en struiken. Ga niet vóór, maar in bosranden en struiken staan. Vermijd alleenstaande bosjes en struiken: deze trekken de aandacht van waarnemers. Blijf zo laag mogelijk.
- Greppels en diepe voren. Blijf ook in greppels en voren zo laag mogelijk. Zorg ervoor dat er geen uitrustingsstukken boven de dekking uitkomen en beweeg langzaam. Bedenk dat ook vanuit de lucht waargenomen kan worden.
- Begroeiingen. Planten, zoals koren of riet, kunnen goede camouflage geven. Beweging is echter goed waarneembaar omdat halmen snel meebewegen. Beweeg takken en halmen bij het waarnemen vanuit een dekking nooit op een heftige manier. Kijk er doorheen of beweeg ze heel voorzichtig.

- Bodemverheffingen. Zoek altijd een plaats in een uitholling opzij van heuvels en bodemverheffingen. Verplaats er nooit overheen en ga niet op de top liggen. Een lichaam steekt dan af als een schietschijf (zie figuur 1-8 en 1-9).



Figuur 1-8: fout



Figuur 1-9: goed

- Puingebieden. Dit zijn ideale plaatsen om in te camoufleren. In de verwarrende aanblik van vele brokkelige vormen en vlekkerige kleuren is het moeilijk een goed gecamoufleerde militair te ontdekken. Pas de camouflage aan deze omgeving aan. Gebruik lappen, planken, stukken karton of andere materialen die in het puin te vinden zijn.



Figuur 1-10: puingebieden

- Verspreid liggend materiaal. In open terrein kunnen rotsblokken, stukken steen, boomstronken etc. goede mogelijkheden voor een opstelling bieden. Ga aan de schaduwzijde liggen.
- Beweging, geluid, sporen en rook vallen onmiddellijk op. Maak gebruik van bestaande terreinlijnen zoals bosranden, heggen, paden en greppels. Kies voor elke route de dekking zorgvuldig uit, die geboden wordt door bomen, bossen, struiken, heggen en hellingen.



Figuur 1-11: schaduwzijde gebouw

1507 Camouflagemaatregelen

Camouflage mag de uitvoering van een opdracht niet hinderen. Militairen zijn voorzien van permanente middelen die de basis voor camouflage vormen. Afhankelijk van de opdracht kunnen permanente camouflagemiddelen worden aangevuld met aanvullende camouflagemiddelen en -maatregelen. Let erop dat ook die niet volledig onzichtbaar maken. Wel is het meestal mogelijk om uzelf en uw uitrusting minder zichtbaar of opvallend te maken, waardoor ontdekking en herkenning wordt bemoeilijkt.



Figuur 1-12: woodland-vlekkenpatroon

De persoonlijke gevechtsuitrusting (PGU) vormt de basis voor de individuele camouflage. Deze is van grof materiaal gemaakt en voorzien van een woodland-vlekkenpatroon in de kleuren zwart, groen, bruin en kaki. Dit biedt bescherming tegen visuele waarneming in het gemiddelde beboste terrein van West- en Midden-Europa. Het patroon van de vlekken en het contrast van de kleuren veroorzaakt vormverminking op een afstand van 100 tot 250 meter.



Figuur 1-13: helm met helmvertrek

De helm wordt gecamoufleerd door een helmovertrek die is voorzien van hetzelfde woodlandpatroon (figuur 1-13). Wapens zijn veelal zwart van kleur; zij blijven vaak herkenbaar aan hun (rechte) vorm en glans.

1509 Aanvullende maatregelen

Het terrein waarin u zich bevindt, zal altijd van het 'gemiddelde' afwijken. Daarom moeten er ook aanvullende camouflagemaatregelen genomen worden. Daarbij wordt onderscheid gemaakt tussen beperkte en uitgebreide camouflagemaatregelen.

1510 Beperkte camouflagemaatregelen

Camouflagecrème

Persoonlijke camouflage draagt bij aan de veiligheid. Gezicht en handen kunnen niet permanent van een vlekkenpatroon worden voorzien. Daarom is er een (verwijderbare) camouflagecrème voor de omstandigheden waarin dat nodig is. Die heeft de juiste kleuren en infraroodreflectie en is vriendelijk voor de huid. De crème bestaat uit natuurlijke producten die huidirritaties voorkomen. Het bevat bovendien een beschermend zonnebrandmiddel. Drie camouflagekleuren worden geleverd in een apart doosje met spiegel. De crème is gemakkelijk met zeep te verwijderen en laat geen vlekken na in kleding. Er is crème voor in woestijngebieden, tropische regio's en besneeuwde gebieden. Voor gebruik in een woodland-omgeving is er een tweekleurendoosje.



Figuur 1-14: camouflagecrème

De vorm van de ogen, oren en neus wordt weggewerkt door het gezicht groen te camoufleren en door een bruine vlek in de vorm van een **S** over het hele gezicht te maken (figuur 1-15 en 1-16), of door schuine, bruine strepen aan te brengen (figuur 1-17).



*Figuur 1-15 (links): met groen camoufleren;
figuur 1-16 (rechts): bruin S-patroon*



Figuur 1-17: schuine bruine strepen

Gebruik hiervoor een op maat gesneden sponsje. Het patroon van de gevechtsskleding kan ook worden doorgetrokken naar het gezicht (figuur 1-18). Handen zijn te klein om een patroon op aan te brengen; deze worden dan ook geheel groen gemaakt. Het dragen van (Nomex-) handschoenen is een optie. Het contrast tussen de (donkere) schaduwrand van de helm en het (lichtere) gezicht wordt verminderd door de vorm van een donkere S aan te brengen. Ook de glans van het wapen kan worden weggewerkt met camouflagecrème.



Figuur 1-18: Aanpassen aan de omgeving

1511 Uitgebreide camouflagemaatregelen

Camouflage moet altijd worden vervolmaakt met (natuurlijk) materiaal, zoals stro, gras, takken, bladeren, heide. Die zijn niet op de man aanwezig en worden daarom altijd uit de directe omgeving gehaald. Takken met bladeren verdrogen en verdorren snel, en moeten dus regelmatig ververs worden. Let op dat takken van bomen of jonge aanplant die

uit de grond gesneden of gerukt worden sporen achterlaten. Zorg ervoor dat natuurlijk materiaal altijd gedeeltelijk over de onderrand van de helm, maar niet voor de ogen hangt. Zo worden zowel de vorm van de helm als ook de rechte lijn tussen de onderrand en de donkere schaduw eronder gebroken.

1512 Alternatieve middelen

Als alternatief kunt u uzelf en uw uitrusting camoufleren met behulp van (delen van oude) camouflagenetten of ander materiaal. Denk er echter aan dat dit materiaal gauw los kan gaan zitten, bij wind door bewegingen kan opvallen en bewegingen extra kan accentueren.

Als er geen camouflagecrème beschikbaar is voor gezicht en handen, maak dan gebruik van bijv. aangebrande kurk of Norit vermengd met water, Nivea, vaseline en/of modder. Hiervan is alleen Norit vermengd met water vriendelijk voor de huid. Gebruik andere middelen, zoals roet van uitlaten en schoensmeer, alleen in noodgevallen.

Als er geen natuurlijk materiaal voor de helm en de schaduw onder de helm beschikbaar is, dan kunnen hiervoor ook stroken groene of bruine stof gebruikt worden (zoals jute).

Het wapen kan worden gecamoufleerd door het met groene of bruine stroken stof te omwikkelen (zie figuur 1-19 en 1-20). Zo worden de vorm gebroken en glanzende delen afgedekt. Houd de korrel, het vizier, bewegende delen en het patroonmagazijn vrij. Denk er aan dat camouflagemiddelen die water of vocht bevatten roest op het wapen veroorzaken. Het wapen moet dan extra worden onderhouden.



*Figuur 1-19 (links): wapen zonder camouflage;
figuur 1-20 (rechts): wapen met camouflage*

1513 Individuele camouflage bij duisternis (nacht en verminderd zicht)

's Nachts kan worden waargenomen met behulp van nachtzichtapparatuur. Voer het kiezen van een opstelling en het camoufleren bij duisternis daarom net zo goed uit als overdag.

Helderheidsversterkers gebruiken het resterende licht in de omgeving en versterken dat, zodat ook met minimaal licht een goed beeld van de omgeving ontstaat. Wees daarom extra voorzichtig met het gebruik van licht. Warmtebeeldkijkers registreren temperatuurverschillen op het gevechtsveld. Deze zitten in de meeste moderne gevechtsvoertuigen. Er zijn ook handmodellen.

Extra opvallend zijn licht en geluid. Tegen de hemel, bij nacht, steekt een lichaam als een donker silhouet af. Zorg dus vooral 's nachts voor een donkere achtergrond. Schaduwen in het maanlicht geven goede dekking.

Uitstraling van licht trekt de aandacht van waarnemers. Al het licht van bijv. zaklantaarns, sigaretten en koken dient bij duisternis en verminderd zicht afgedekt te worden. Voorzie een zaklantaarn van een kleur- of blackoutfilter en richt de lichtstraal op de grond en/of naar eigen zijde.

De twee *cat-eyes* (fluorescerende streepjes) aan de achterzijde van de helmband reflecteren licht. Draag deze naar binnen gedraaid. Moeten ze zichtbaar worden gedragen, dan dient vijandelijke waarneming te worden voorkomen. Cat-eyes geven de mensen achter u een indicatie over uw locatie en de afstand daarnaartoe.

Als open terrein plotseling wordt verlicht door bijv. een lichtgranaat, werp u dan bij het horen van de knal tegen de grond, blijf stil liggen en wacht op het terugkeren van de duisternis. Bevindt u zich tussen bomen, struiken of dichte bebouwing, dan kunt u beter roerloos blijven staan. Bewegen valt dan meer op dan vorm, kleur etc. In alle gevallen is het aan te raden om uw ogen af te schermen. Ogen die niet

aan licht blootgesteld zijn, passen zich sneller aan de duisternis aan.

Voorkom het rammelen van wapens en uitrusting door tegen elkaar aanstotende delen met touw, lappen stof of iets dergelijks te omwikkelen. Voorkom gerammel van bestek, etensblikken, etc. door ze op de voorgeschreven wijze in te pakken. Zeker bij het invallen van de duisternis dient hier extra aandacht aan besteed te worden. Controleer dit door enige malen te springen.

Dekkingen waarvan bij daglicht gebruik gemaakt wordt, kunnen bij duisternis uw positie verraden. Bijv. bij het verplaatsen door een bos waarin bomen en struiken dekking bieden: overdag kunt u zien waar u uw voeten neerzet, maar 's nachts ziet u weinig tot niets. Takken waarop u stapt kunnen breken en daarbij geluid veroorzaken. Ook heeft u geen zicht op hindernissen zoals kuilen en geulen waar u in kunt stappen, wat dan weer blessures kan veroorzaken. Pas daarom 's nachts uw route aan.

1514 Wisselen van camouflage bij verplaatsen door verschillende terreindelen

Camouflage is een onafgebroken proces van verbeteren en onderhouden. Blijf de camouflage aanpassen aan wijzigende omstandigheden in het operatiegebied, zoals terrein en weer.

Sectie 6 Geluids-, licht- en afvaldiscipline

Geluids-, licht- en afvaldiscipline vallen onder de passieve beveiligingsmaatregelen. Licht en geluid dragen ver, vooral bij nacht. U kunt uzelf, uw collega's en uw opdracht, in gevaar brengen als u niet gedisciplineerd te werk gaat. Afhankelijk van de dreiging in het gebied waar u opereert zullen verschillende maatregelen afgekondigd worden. Neem afval zelf mee. Als dat niet mogelijk is, begraaft het dan goed om uw sporen te wissen.

Sectie 7 Bepakken PGU

1701 Bepakken van de rugzak (60 liter en 120 liter)



Vak	Inhoud
1a buiten topvak	toiletta's (scheergerei, tandpasta, tandenborstel, zeep), handdoek, waskom, reparatieset (thermarest), rugzakhoes, wc-rol
1b binnen topvak	onderhoudsmiddelen laarzen, herstelgar-nituur, zwarte vuilniszak, 10 meter touw
2	jas en broek basis, set lang ondergoed, 2 paar sokken, 2 T-shirts, 2 onderbroeken, handdoek, hemd rolkraag, slaapmat (thermarest), bivakzak, slaapzak compleet zonder compressiezak, voering jas bilaminaat, boog voor bivakzak
3	thermosfles, jas bilaminaat
4	poncholiner, poncho (tenzij in gevechts-vest), 4 haringen, messtins, mantelriemen, bestek op clip, regenbroek
5	pioschop op of in de rugzak (knelt anders tussen opsvest en rugzak)

N.B.: pak de rugzak logisch in: de artikelen die u het meest gebruikt boven in de vakken

1702 Bepakken van het modulair gevechtsvest



Vak	Soort tas	Inhoud
1	opbouwtaasje met rits	camouflagedoosje, spiegeltje*, esbitbrander, esbit
2+3	opbouwtaas Colt patroonmagazijn	5 patroonmagazijnen
4	opbouwtaas algemeen groot	lunchpakket of een gedeelte 24-uurs-gevechtsrantsoen
5	opbouwtaasje met rits	overige wapentoebehooren en onderhoudsmiddelen
6	opbouwtaas algemeen middel	sokken en T-shirt (waterdicht verpakt), poncho, 4 haringen, 4 spinners, binnenvoering parka
7	opbouwtaas veldfles	veldfles, mok
8	opbouwtaas pioschop rugpand	pioschop (tenzij op of in de rugzak) <i>poncho opgerold in lussen aan binnenzijde opsvest of achterop rugpand</i>
-	in rits linkerzijde	notitieboekje, potlood, kaarthoekmeter en visibilitykaart in plastic zakje, kompasje*, zaklampje met rood filter*

		(indien niet in de buitenjas)
-	gasmaskertas	CBRN-masker FM12 met inhoud aan linkerzijde onder opsvest of aan bandenstel

*: wordt niet van rijkswege verstrekt.

1703 Bepakken smockjas



smockjas²

Vak	Inhoud
1	aansteker, klappmok
2	nooddeken (alu), herstelgarnituur, oordoppen, beetje

² De smockjas is ingevoerd als windstopper, is niet waterdicht en wordt over het scherfwerend vest gedragen.

3	notitieboekje, potlood, kaarthoekmeter en visibilitykaart in plastic zakje, kompasje*, zaklampje met rood filter* (indien niet in opsvest)
4	handschoenen zwart/groen (Nomex), lippenbalsem*, SPORK
5	reflecterende armband, wollen muts, veldpet.

*: wordt niet van rijkswege verstrekt.

Sectie 8 Draagwijze geweer; schietbereidheid

1801 Algemeen

De commandant geeft aan welke draagwijze bij aanvang van de actie van toepassing is. Gedurende de actie kan de draagwijze worden aangepast aan de dreigingssituatie. Daarbij is de keuze uit de patrolsling en de tactische draagriem. De patrolsling kan ook als tactische draagriem gebruikt worden.

1802 Schietbereidheid laag (figuur 1-21)

Deze draagwijze wordt gebruikt als de vijandelijke dreiging laag is. Het wapen wordt voor de borst gedragen of om de schouder gehangen.

Uitvoering wapen voor de borst:

- bij een rechtshandige schutter loopt de tactische draagriem over de rechterschouder en onder de linkeroksel door
- doordat het wapen voor de borst wordt gedragen, kunnen beide armen worden gebruikt voor werkzaamheden
- desgewenst kan de snelsluiting worden geopend, waardoor de riem langer kan worden gemaakt
- het wapen is geladen en de vuurregelaar staat op *Safe*.

Vanuit deze draagwijze kan snel worden overgegaan naar een hogere schietbereidheid.



Figuur 1-21: schietbereidheid laag

1803 Schietbereidheid middel (figuur 1-22)

Deze draagwijze wordt het meest gebruikt bij verplaatsingen en patrouilles.

Uitvoering:

- bij een rechtshandige schutter loopt de tactische draagriem over de rechterschouder en onder de linkeroksel door
- de tactische draagriem is zo afgesteld dat de kolf van het wapen contact heeft met de rechterschouder
- de linkerhand omvat de handbeschermers of handgreep
- het wapen is geladen en de vuurregelaar staat op *Safe*, de rechterwijsvinger is gestrekt langs de trekkerbeugel
- de loop wijst onder een hoek van ongeveer 45 graden naar beneden.



Figuur 1-22: schietbereidheid middel

1804 Schietbereidheid hoog (figuur 1-23)

Deze draagwijze wordt gebruikt als direct vijandcontact verwacht wordt. Uitvoering:

- bij een rechtshandige schutter loopt de tactische draagriem over de rechterschouder en onder de linkeroksel door
- de tactische draagriem is zo afgesteld dat de kolf van het wapen contact heeft met de rechterschouder
- de linkerhand omvat de handbeschermers of handgreep
- het wapen is geladen en de vuurregelaar staat op *Safe*, waarbij de rechterwijsvinger aan de trekker zit en de rechterduim bij de vuurregelaar
- er wordt waargenomen over de richtmiddelen voor een maximaal gezichtsveld.



Figuur 1-23: schietbereidheid hoog

Deze pagina is bewust leeg gelaten

Hoofdstuk 2 Verplaatsingen

Sectie 1 Velddiensttekens en -signalen

2101 Algemeen

Bij het uitvoeren van opdrachten is het essentieel om contact tussen personen en eenheden te onderhouden. Als persoonlijk contact of het gebruik van elektronische verbindingsmiddelen onmogelijk, onpraktisch of ongewenst is, dan zijn geluids- en visuele signalen goede alternatieve communicatiemiddelen. Deze kunnen in vele vormen en bij elke actie worden gebruikt. De sleutel daarbij is dat iedereen ze kent en begrijpt.

2102 Soorten geluids- en visuele signalen:

- hand-, fluit- en klopsignalen
- spuitbussen en gekleurd poeder
- rood-wit tape, vlaggen, seinpatronen
- stenen neergelegd in een bepaalde vorm
- zaklampen met kleurfilter
- breaklights
- rook.

2103 Voor- en nadelen van visuele signalen:

Voordelen:

- vervangen electr(on)ische verbindingsmiddelen op lager niveau
- zijn door een tegenstander moeilijk te peilen of te storen
- zijn bij elke eenheid aanwezig en relatief bedrijfszeker.

Nadelen:

- hebben een beperkt afstands bereik
- zijn afhankelijk van zicht, terrein en weersinvloeden
- vereisen een grote mate van oplettendheid
- imitatie en daardoor misleiding door de tegenpartij is mogelijk.

2104 Visuele signalen moeten:

- op een plaats worden gegeven waar zij duidelijk zichtbaar zijn voor het personeel of de eenheden voor wie zij zijn bestemd
- worden gegeven nadat de aandacht van de ontvangers is getrokken
- correct en duidelijk worden (door)gegeven om verwarring met andere signalen te voorkomen
- na ontvangst worden gevolgd door de uitvoering, tenzij anders is bepaald.

2105 Uitvoering

Houd bij het geven van signalen het wapen onverminderd goed vast. Voor enkele tekens zijn beide handen nodig en is de tactische wapenriem of patrolsling noodzakelijk.



'Attentie': met vrije arm en vlakke hand zwaaiende beweging maken



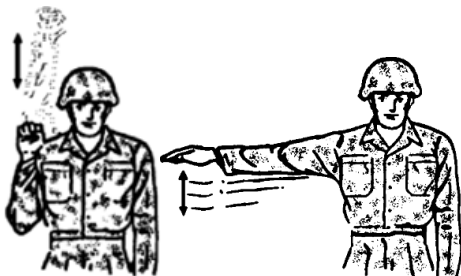
'Begrepen': met rechterhand groet brengen



'Voorwaarts': met vrije arme en vlakke hand beweging naar voren maken



'Halt': met gestrekte vrije arm vlakke hand tonen

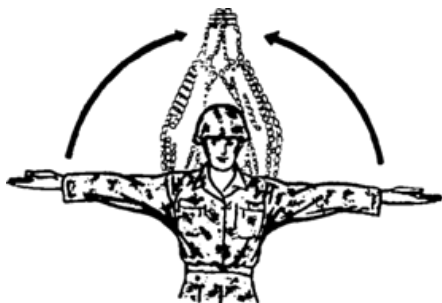


*'Looppas versnellen':
met vrije arm en vuist
snelle korte
bewegingen omhoog
en omlaag maken*

*'Snelheid minderen':
met gestrekte vrije
arm en vlakke hand
snel bewegen*



*'Tussenruimte vergroten': met gestrekte armen en vlakke
handen van buiten naar binnen bewegen*



'Tussenruimte verkleinen': met gestrekte armen en vlakke handen van binnen naar buiten bewegen



'Enkelcolonne': gestrekte arm met vlakke hand opsteken



'Dubbelcolonne': gestrekte armen met vlakke handen opsteken



'Verspreide formatie':
gestrekte armen met
vlakke handen
horizontaal opsteken



'Dekken': met vrije
arm en vuist snelle
korte bewegingen
omlaag en omhoog
maken



'Verzamelen': met vrije
arm en vlakke hand
cirkelende beweging
maken



'Verzamelen alleen
commandanten':
met gestrekte arm
en vlakke hand
cirkelende
beweging maken
en de andere arm
met vuist naar
schouder buigen



'Korte stop': met vrije arm en vuist cirkelende beweging maken



'Lange stop': met vrij arm en vlakke hand cirkelende beweging maken onder een hoek van 45 graden



'Geen vijand/veilig': met vrije arm duim omhoog



'Vijand waargenomen': met vrije arm duim omlaag



*'Luisteren':
hand bij oor*



*'Waarnemen':
hand als een
kijker voor het
gezicht*



*'Grote hindernis': vrije
arm vlakke hand voor
de keel brengen en van
links naar rechts
bewegen*



*'Kleine
hindernis': vrije
arm kruisen met
het wapen*



*'(2-uurs) Verzamelpunt':
cirkelende beweging
maken en met de
wijsvinger naar één punt
wijzen*

*'Pijlpuntformatie':
beide armen schuin
omlaag, zodat een
pijlpunt ontstaat*

2107 Fluitsignalen

- Kort-kort fluitsignaal, gevolgd door een velddienstteken: waarschuwingsteken.
- Aansluitend fluitsignaal kort: 'uitvoeren'.
- Lang fluitsignaal, eventueel met roepen 'stop-stop-stop': 'stop vuren'.

2108 Kleursignalen

Kleursignalen vormen een aanvulling op velddiensttekens en velddienstsignalen.

- Gele vlag: markeert locatie gewonde.
- Rode vlag: markeert voorste lijn eigen troepen of voorste eigen eenheid.
- Groene vlag: markeert veilig punt voor eigen troepen.
- Blauwe vlag: markeert boobytraps en mijnen.
- Seinpatronen: betekenis wordt per actie vastgesteld en in het bevel vermeld (nooit als alarmeringsmiddel).

- Rood-wit tape: markeert een onveilige plaats of de begrenzing van een doorgang (bijv. een ruimte die van een valstrik is voorzien of nog niet veilig is).
- Felgele verf (spuitbus of verf): markering UXO (*unexploded ordnance*), IED (*improvised explosive device*) of mijnen.

2109 Uitroepen

- 'Magazijn': ik moet mijn magazijn wisselen!
- 'Storing': ik heb een wapenstoring!
- 'Wapencheck': ik verwissel eventueel het magazijn voor een vol magazijn, span eventueel, druk de aandrukplunjer in en zet de vuurregelaar op vuren!
- 'Oortjes': ik ga een handgranaat/flashbang gooien; bescherm de oren!
- 'Granaat': er is een vijandelijke handgranaat gegooid; zoek dekking en bescherm de oren!
- 'Drie schoten'³: ik heb het vuur overgenomen/ben gereed om dekkingsvuur te geven!
- 'Vrij of veilig': de ruimte is gezuiverd/veilig!
- 'Eigen vuur': ik heb (per ongeluk) zelf gevuurd!
- 'Munitie': ik heb munitie nodig!

2110 Alarmsignalen

De volgende alarmsignalen worden gegeven om personeel te waarschuwen. Zichtbare en hoorbare signalen kunnen elkaar daarbij aanvullen. Bij einde alarm geeft de commandant aan welke beschermingsmaatregelen van toepassing zijn of blijven.

Luchtalarm

- Hoorbaar signaal:
 - (om)roepen 'luchtaanval' of 'dekken-dekken-dekken'

³ Geluidssignaal, u vuurt drie schoten af.

- met claxon of fluit 3 seconden geluid geven, gevolgd door 1 seconde stilte etc.
- sirenegeloei bestaande uit 1 minuut onafgebroken janktoon.
- Zichtbaar signaal: een rode vlag of een rood bord (bij voorkeur vierkant van vorm).
- Einde luchtalarm:
 - (om)roepen: *'einde luchtalarm'*
 - zichtbaar: verwijderen van geplaatste zichtbare signalen.

2111 CBRN-alarm

- Hoorbaar signaal:
 - (om)roepen (de beste methode):
 - *'gas, gas, gas'*
 - *'sproei, sproei, sproei'*
 - *'fallout, fallout, fallout'*
 - geluid geven met bijv. een claxon, blaasinstrument of fluit, of met metaal op metaal slaan: 1 seconde geluid, 1 seconde stilte, 1 seconde geluid etc.;
 - sirene: afwisselend janktoon en rust.
- Zichtbaar signaal:
 - CBRN-masker opzetten en overige beschermende maatregelen uitvoeren;
 - een zwarte vlag of een zwart bord (bij voorkeur driehoekig van vorm).
- Einde alarm indien alle CBRN-gevaaren zijn geweken:
 - (om)roepen: *'einde alarm'*
 - aanhoudend geluid van bijv. een claxon, blaasinstrument of fluit
 - sirene: 1 minuut eentonig sirene geluid
 - verwijderen van geplaatste zichtbare signalen.
- Einde alarm indien nog niet alle CBRN-gevaaren zijn geweken:

- (om)roepen: '*einde gasalarm*' of '*einde falloutalarm*', evt. in combinatie met '*einde luchalarm*'.

2112 Grondalarm

- Stil alarm: wordt mondeling (op fluistertoon) of via de aangelegde lijnverbindingen gegeven:
 - personeel bezet de alarmopstellingen.
- Hoorbaar/zichtbaar signaal:
 - (om)roepen: '*grondalarm*'
 - serie lange signalen: met een voertuigclaxon, ca. 30 seconden
 - personeel bezet de alarmopstellingen.
- Einde alarm:
 - (om)roepen (de beste methode): '*einde alarm*' of '*alles veilig*'.

Sectie 2 Verplaatsen te voet

2201 Algemeen

De gpc heeft een aantal mogelijkheden om (tactische) verplaatsingen met de gp uit te voeren. De wijze van verplaatsen is afhankelijk van de uitkomst van het besluitvormingsproces. Bij de verplaatsing kan de gp gebruikmaken van de hieronder beschreven formaties, verplaatsingstechnieken en procedures. Ter verduidelijking is bij elke beschreven procedure een tekening van het groepsoptreden in pelotonsverband bijgevoegd.

2202 Beveiliging

Handhaaf tijdens de verplaatsing de beveiliging zoveel mogelijk door rekening te houden met:

- de formaties
- de verplaatsingstechnieken
- uitwijkpunten langs de route

- de snelheid, haltes en marsrusten
- het aflossen van de voorste eenheid/ploeg
- het omtrekken van gevaarlijke gebieden, indien het niet mogelijk is deze eerst te beveiligen.

2203 Uitgangspunt

Groep van acht personen, zelfstandig of als voorste eenheid van een peloton optredend. Minimale afstand tussen de ploegen (*plgn*) of groepsleden is 5-10 m.

2204 Formaties

De gp gebruikt een formatie voor controle, beveiliging en flexibiliteit.

- Controle: de meeste groepsleden kunnen de commandant zien; communicatie met behulp van velddiensttekens en handsfree verbindingsapparatuur.
- Beveiliging: de formatie geeft rondombeveiliging en stelt de eenheid in staat om vuurkracht te ontplooiën op de flank, in de rug en in front.
- Flexibiliteit: de formatie kan worden aangepast aan de situatie.
- Verder stellen formaties de gp en plgn in staat om drills sneller uit te voeren en geven hierdoor de zekerheid dat iedereen in de verwachte positie is. Een gp kent vier formaties:
- enkelcolonne
- dubbelcolonne
- verspreide formatie
- pijlpunt.

2205 Legenda



Soldaat



Plv-gpc

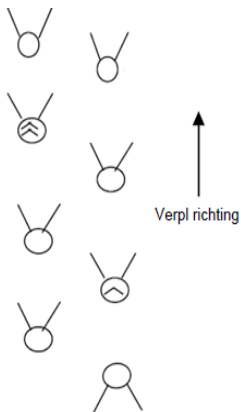


Gpc



Sector

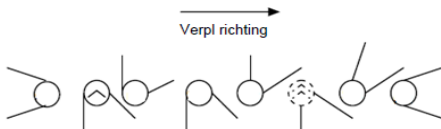
2206 Dubbelcolonne



De gp verplaatst in dubbelcolonne (open bosgebieden, brede wegen etc). Minimale afstand tussen plgn/groepsleden 5-10 meter of indien mogelijk zichtcontact.

2207 Enkelcolonne

Indien geen dubbelcolonne kan worden uitgevoerd, verplaatst de gp in enkelcolonne (zeer bedekt terrein, verminderd zicht, duisternis).

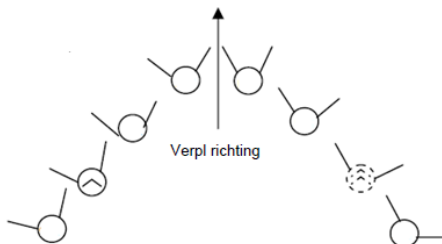


2208 Verspreide formatie



Deze formatie wordt gebruikt wanneer de gpc alle vuurkracht in front nodig heeft. De formatie kan ook gespiegeld worden. De gpc wijst een plg van richting aan.

2209 Pijlpunt



Deze formatie kan bijv. in open bosgebieden worden gebruikt, wanneer de gpc vijandcontact in front verwacht, in de richting tussen 10 en 2 uur.

2210 Verplaatsing bij dag zonder vijandelijk vuur

Het belangrijkste is om niet gezien te worden: zolang u onzichtbaar bent, trekt u geen vijandelijk vuur. Verplaats u in gewone pas of looppas. Pas persoonlijke camouflage toe en camoufleur ook uw verplaatsing:

- loop niet op wegen en paden, maar in de bosrand; is dit niet mogelijk, loop dan aan de zijkant van de weg en in de schaduw

- blijf in bebost en begroeid terrein voortdurend waarnemen, ook in bomen
- vermijd kruisingen, steek iets verderop over
- neem voordat u open terrein betreedt even de tijd om waar te nemen
- ga niet dicht bij elkaar lopen, kies laaggelegen routes en ga om in plaats van over heuvels heen.

Vorbereiding

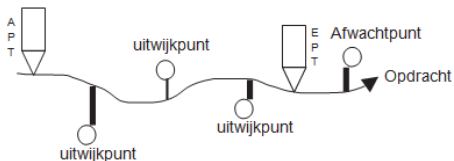
Bij een verplaatsing wordt gebruik gemaakt van de punten waar de gp langs komt. Deze worden tijdens de verplaatsing aangewezen en indien nodig betrokken. De gpc bestudeert de kaart en bekijkt:

- kritieke punten en natuurlijke hindernissen
- de meest geschikte route en een alternatieve route
- formatie en verplaatsingstechniek
- indeling gp
- snelheid tijdens de verplaatsing.

2211 Uitwijkpunt of verzamelpunt

Een uitwijkpunt is een door de commandant aangewezen markant punt of gemakkelijk herkenbaar terreindeel langs de route, waar wordt verzameld en gereorganiseerd nadat de eenheid (*ehd*), al dan niet gepland, verspreid is geraakt. In dat geval gaan de groepsleden altijd terug naar het laatste aangewezen uitwijkpunt. Een goed uitwijkpunt voldoet aan de volgende eisen:

- is eenvoudig vindbaar
- is langs de route aangewezen door de gpc
- biedt vuur- en zichtdekking
- kan gedekt benaderd worden
- kan gedekt verlaten worden.



*Figuur 2-1: uitwijkpunt
(APT is aanvangspunt route, EPT is eindpunt route)*

Acties bij/in het uitwijkpunt:

- benader het uitwijkpunt voorzichtig
- wacht op de andere plgn/groepsleden (naderende plgn/groepsleden zoeken contact middels afgesproken procedure)
- voer fuco 1 uit (buddygewijs)
- herverdeel KL V en verzorg gewonden
- verken uitwijk- of vervolgroute vanaf uitwijkpunt.

2212 Haltes, stops en marsrusten

Bij halthouden van de gp volgt eenieder op aangeven van de gpc de volgende procedure:

- niet opsluiten
- kniel en beveilig in de waarnemingssector
- voer 5m-check uit (scan de omgeving in een straal van 5 meter binnen de waarnemingssector met extra aandacht voor in het terrein aanwezige objecten of opvallende aspecten zoals muurtjes, lantaarnpalen, graafsporen, etc.)
- neem, indien de halte langer aanhoudt, een vuurpositie (vupo) in en beveilig in de waarnemingssector.

2213 Marsrust bij zelfstandig optreden

Een marsrust kan bij verplaatsingen over grotere afstand dienen om de inzetbaarheid van het personeel te handhaven door:

- te rusten
- te reorganiseren
- de voorste groepsleden/plgn af te lossen
- kaart te lezen
- te luisteren
- te eten en drinken.

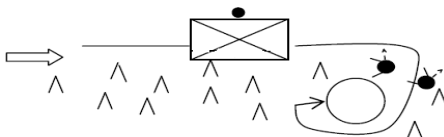
Daarbij wordt een onderscheid gemaakt tussen een korte en een lange stop. De tijdsduur is afhankelijk van de uitkomsten van het besluitvormingsproces.

Uitvoering korte stop:

- wordt in het algemeen direct op de opmarsrichting ingenomen
- de gp sluit op en houdt halt
- de plgn houden met minimaal één man waarneming in de eigen sector. Elke plg voert een 5m-check uit in de eigen waarnemingssector.

Uitvoering lange stop:

- wordt van de opmarsroute af ingenomen
- de gpc bepaalt de locatie
- de gp passeert deze locatie
- de gp betreft de locatie door middel van de vishaakmethode (zie figuur 2-2)
- de gp richt een rondom in
- er worden eventueel horizontaal-effectwapens (HEW) uitgezet op de gevolgde route en in de opmarsrichting.



Figuur 2-2: vishaakmethode

2214 Verplaatsingstechnieken

Er zijn drie verplaatsingstechnieken, met verschillende gradaties van controle, beveiliging en flexibiliteit. Daarbij verschilt de afstand tussen verplaatsende ehdn. Verplaatsingstechnieken stellen de gpc in staat om met het kleinst mogelijke element het contact met de vijand aan te gaan, waardoor het grootste deel van de ehd nog kan manoeuvreren. De gpc kiest de verplaatsingstechniek aan de hand van het besluitvormingsproces. Hierbij is de waarschijnlijkheid van vijandcontact bepalend, maar door tijdsdruk kan ook voor een andere verplaatsingstechniek worden gekozen. De onderstaande tabel toont de drie verplaatsingstechnieken en de factoren van invloed.

	groen	geel	rood
gebruik	vijand-contact niet verwacht	vijand-contact mogelijk	vijand-contact verwacht en bij grote, open gebieden
controle	minst	goed	best
snelheid	snelst	langzaam	langzaamst
spreiding	minst	goed	best
beveiliging	minst	meer	meest
schiet-bereidheid	laag	middel	hoog

2215 Verplaatsen in groen in groepsverband

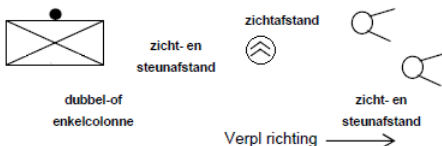
Afhankelijk van de besluitvorming verplaatst de gp in enkel- of dubbelcolonne. De gpc bevindt zich op de plek vanwaaruit hij zijn gp het best kan leiden. De onderlinge afstand tussen de groepsleden bedraagt minimaal 5-10 meter (richtlijn).

2216 Verplaatsen in geel in groepsverband

Dit is de meest gebruikte manier van verplaatsen.

Uitvoering:

- de gpc bepaalt de formatie
- de gpc stuurt een plg uit ten behoeve van de beveiliging (bev) in front
- de voorste ploeg verplaatst op zichtafstand, waarbij deze gesteund wordt door de rest van de gp
- de voorste plg maakt aansluitende sprongen
- de gpc laat de voorste plg regelmatig aflossen
- de gpc is vrij in beweging (en bevindt zich doorgaans achter de voorste plg)
- afstand gpc met de rest van de gp is zichtafstand
- de voorste plg kan de volgende middelen bij zich hebben:
 - veldkijker 6x42
 - nachtzichtmiddelen
 - kompas
 - mijnenprikker
 - markeermiddelen (tape, fluorescerende verf)
 - verbindingsmiddelen (handsfree).

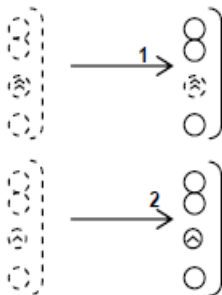


Figuur 2-3: verplaatsen in geel

2217 Verplaatsen in rood in groepsverband

De gp verplaatst van opstelling naar opstelling in secties. De afstand tussen deze secties is variabel. Uitvoering:

- de gp is verdeeld in een steunend en een bewegend element (steunend element onder leiding van de plv-gpc; bewegend element onder leiding van de gpc)
- het bewegend element verplaatst terwijl het steunend element de route van het bewegend element met vuur kan bestrijken
- elke volgende vupo is binnen 150 meter van het steunend element (de helft van de dracht van de wapens)
- de lengte van de verplaatsing is afhankelijk van de uitkomsten van het besluitvormingsproces
- voor een verplaatsing van het bewegend element moeten de volgende gegevens binnen de gp bekend-gesteld te zijn:
 - richting of positie vijand (indien bekend)
 - locatie steunend element
 - volgende locatie voor het steunend element
 - route van het bewegend element
 - vervolgoopdracht bindend element indien de locatie wordt bereikt.



Figuur 2-4: verplaatsen in rood

2218 Optreden bij kritieke terreindelen

De gpc stelt kritieke terreindelen voor aanvang van de verplaatsing na kaartstudie vast. Deze worden zowel in de terreinoriëntatie als in het bevel benadrukt en eventueel in stappen meegenomen in de bevelsuitgifte, met daarin de toe te passen procedures. Het uitgangspunt daarbij is altijd een steunend en een bewegend element. De vastgestelde kritieke terreindelen worden hierna beschreven met daarbij de mogelijk toe te passen wijze van optreden:

- mijd uitgangen, bosranden en defilés (smalle door-gangen) in bossen zo mogelijk in verband met de mogelijkheid van geplande vijandelijke artillerie- of mortierbeschieting: het gebied kan immers onder waarneming worden gehouden
- omtrek open gebieden of, als dit niet mogelijk is, steek deze over op het smalste punt
- houd de mogelijkheid van vijandelijke waarneming zo kort mogelijk
- steek brede wegen, paden, kruisingen, T-splitsingen en waterlopen (sloten, beken etc.) als volgt over:
 - steek deze bij een bocht of smalle over
 - steek kruispunten niet over, maar omtrek deze
 - omtrek bebouwing zo mogelijk op ruime afstand of, als dit niet mogelijk is, doorschrijd deze
 - steek rivieren en kanalen, waarbij enige voorbereiding nodig is, zo mogelijk over met een steunend en een bewegend element op een smalle, zichtgedekte plaats
 - omtrek kunstwerken (bruggen, tunnels etc.) zo mogelijk op ruime afstand of, als dit niet mogelijk is, over- of doorschrijd deze.

2219 Beveiliging

Bij kritieke terreindelen neemt de gpc de volgende maatregelen:

- benadruk uitwijkpunten aan eigen- en vijandzijde
- beveilig de eigen zijde (linker- en rechterflank en rug)
- verken en beveilig aan vijandzijde
- doorschrijd het gevaarlijke gebied.

De wijze van oversteken na het inrichten van de beveiliging is afhankelijk van het besluitvormingsproces.

2220 Optreden bij grote, kritieke terreindelen

De gp voert de volgende handelingen uit:

- de voorste ploeg meldt zodra er zichtcontact is
- de gp houdt halt
- de gpc verkent bij de voorste ploeg en bepaalt de locatie van het oversteekpunt (figuur 2-5)
- de gpc meldt de aard van het gebied en zijn actie aan de pc (indien verplaatst wordt in pelverband)
- de plv-gpc maakt contact met de gpc
- de gpc informeert alle plgn over de situatie en de uitwijkpunten aan eigen en vijandzijde
- de manier van oversteken hangt af van het besluitvormingsproces (bijv. pijlpunt of in 'rood')
- als aan eigen zijde de verspreide formatie is ingenomen, kan de eerste sectie voorwaarts of gaat de gp over in pijlpuntformatie (stap 2)
- de plv-gpc stelt zeker dat iedereen over is en geeft dit door aan de gpc
- na deze melding verplaatst de gp verder in de normale snelheid.



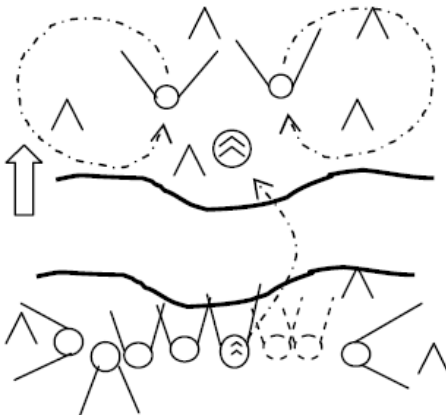
Figuur 2-5: het oversteken van grote kritieke terreindelen (gpc is bij voorste plg en bepaalt locatie oversteekpunt)

2221 Optreden bij brede wegen en waterlopen (sloten, beken, etc.)

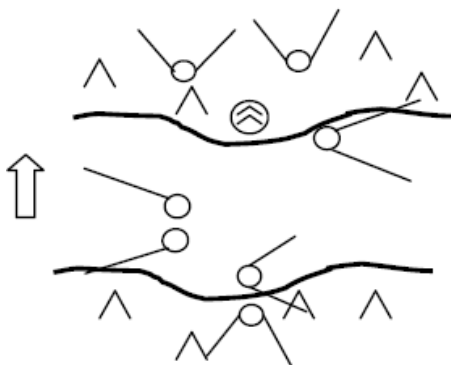
De gp voert de volgende handelingen uit:

- de voorste plg meldt zodra er zichtcontact is
- de gp houdt halt en beveiligt
- de gpc verkent de weg of waterloop en stelt de locatie van het oversteekpunt vast (daar waar de meeste vuur- en zichtdekking is)
- de gpc meldt de aard van het gebied en zijn actie aan de pc (indien verplaatst wordt in pelverband)
- de gpc bepaalt op welke wijze de gp oversteekt (met de gehele gp, met secties of met plgn)
- de plv-gpc maakt contact met de gpc
- de gpc informeert alle plgn over de situatie en de uitwijkpunten aan eigen en vijandzijde
- onder leiding van de plv-gpc wordt de beveiliging aan de eigen zijde geregeld (flank en rug)
- als de beveiliging aan eigen zijde is ingericht, steken de gpc en de voorste plg de brede weg over
- de voorste plg en gpc nemen aan vijandzijde een vupo in binnen zicht- en vuurafstand van de beveiliging aan eigen zijde

- de voorste plg verkent onder leiding van de gpc de vijandzijde (heuvels, insnijdingen etc.)
- na de verkenning neemt de voorste plg een vupo in
- de gpc geeft het gebied veilig aan zijn plv-gpc
- onder leiding van de plv-gpc steekt de rest van de gp in de afgesproken formatie de weg over
- aan vijandzijde wordt evt. door deze plg ook een vupo ingenomen
- aansluitend hierop wordt de verplaatsingsformatie hersteld en de verplaatsing voortgezet.



Figuur 2-6: mogelijkheid voor het oversteken van een brede weg of waterloop met gehele gp



Figuur 2-7: mogelijkheid voor het oversteken van een brede weg of waterloop met plgn

2222 Optreden bij kleinere, kritieke terreindelen

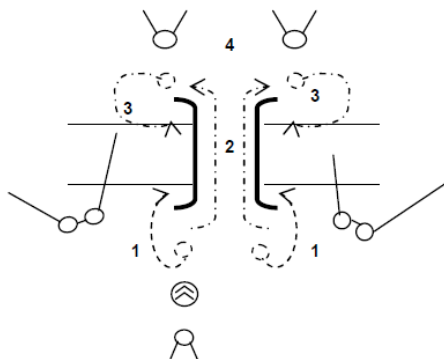
Kleinere wegen of paden en haaks op de verplaatsingsrichting liggende hindernissen worden alleen door de voorste plg beveiligd. De voorste plg geeft bij de gpc aan of het gebied aan vijandzijde veilig is. De gp steekt over of doorschrijdt het terreindeel door middel van het aftik-systeem en het overnemen van de waarnemingssectoren.

2223 Optreden bij het oversteken van bruggen (figuur 2-8)

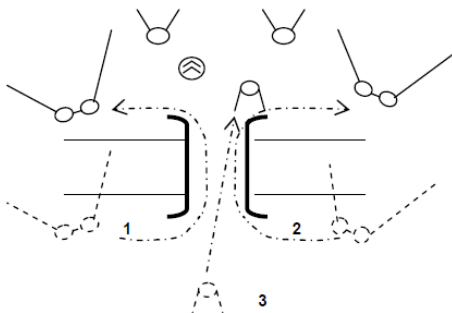
Bij het onderkennen of bereiken van een brug wordt de gpc gewaarschuwd en de naderingsroute, de overzijde van de brug en de brug zelf onder waarneming gehouden door de plgn. De gp voert de volgende handelingen uit:

- nadat de gpc de beveiliging geregeld heeft aan eigen zijde, controleert de verkenningplg de onderzijde van de brug aan eigen zijde (pt 1)

- de brug wordt overgestoken door de verkenningssplg die de zijkanten en relingen van de brug bekijkt (pt 2)
- aan vijandzijde wordt onder de brug gekeken (pt 3)
- de verkenningssplg neemt een vupo in (pt 4)
- de verkenningssplg geeft een teken dat de brug veilig is
- op aanwijzing van de gpc steken de overige plgn gefaseerd de brug over en nemen een vupo in (figuur 2-9).



Figuur 2-8: oversteken brug

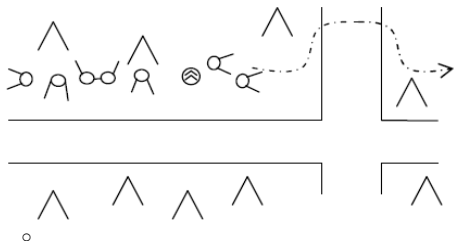


*Figuur 2-9: de rest van de plg
nemen gefaseerd een vupo in*

2224 Passeren van kruispunten en zijwegen

Wanneer de gp langs wegen en paden verplaatst, worden kruispunten en zijwegen als kritieke gebieden behandeld. Kruisingen worden niet overgestoken maar omtrokken. Bij het passeren van kruisingen voert de gp voert de volgende procedure/handelingen uit:

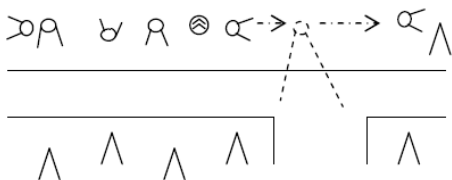
- de voorste plg geeft de kruising aan
- op teken van de gpc wordt evt. overgegaan in formatie enkelcolonne
- de kruising wordt links of rechts omtrokken
- de verplaatsingsroute wordt vervolgd.



Figuur 2-10: omtrekken kruising

Bij het passeren van zijwegen voert de gp de volgende procedure/handelingen uit:

- de voorste plg geeft de zijweg aan
- op teken van de gpc wordt evt. overgegaan in formatie enkelcolonne
- de zijweg wordt door middel van het aftikstelsel gepasseerd.



Figuur 2-11: omtrekken zijweg

2225 Verplaatsingen bij dag onder vijandelijk vuur

Ga na het uitvoeren van de contactdrill over op verplaatsen onder vijandelijk vuur. Iedere verplaatsing is nu van vuurpositie (vupo) naar vupo. Ga afhankelijk van de opdracht

voor- of achterwaarts onder leiding van de gpc. U en uw buddy dekken elkaar tijdens de verplaatsing. Maak gebruik van vuur en beweging. Dat wil zeggen: een man vuurt op de vijand, een man 'springt'. Houd hierbij ook de rest van de groep in de gaten om de veiligheid zo goed mogelijk te waarborgen.

2226 Robbengang, tijgersluipgang

Er zijn situaties waarbij u met uw eenheid (tijdelijk) uw positie moet behouden. Als u beschoten wordt door de vijand, kan het zijn dat u alsnog moet verplaatsen. Verplaats dan in de robbengang (figuur 2-12), door de rechterelleboog en de linker knie, afgewisseld door de linkerelleboog en de rechter knie naar voren te brengen. Draag het wapen in beide handen.



Figuur 2-12: robbengang

Als de vuurdekking onvoldoende is, pas dan de tijgersluipgang (figuur 2-13) toe. Hierbij is het lichaam zo dicht mogelijk bij de grond. Verplaats door de rechterknie zijwaarts op te trekken en de linkerarm voorwaarts te strekken. Zet vervolgens af door het rechterbeen te strekken. Trek daarna de linker knie zijwaarts op en strek de rechterarm voorwaarts. Zet vervolgens af door het linkerbeen te strekken. Het wapen steunt daarbij op de rechter- of linkeronderarm.



Figuur 2-13: tijgersluipgang

Sectie 3 Verplaatsen te voet bij verminderd zicht

2301 Algemeen

Verplaatsen te voet bij wordt verminderd zicht op dezelfde wijze uitgevoerd als bij dag. Zo geruisloos mogelijk verplaatsen is daarbij belangrijker dan de verplaatsingsnelheid.

Aandachtspunten:

- de gpc bepaalt of er verplaatst wordt over paden of door het terrein om ontdekking met nachtzicht-apparatuur te voorkomen
- de afstanden tussen de plgn worden kleiner
- de verplaatsingsnelheid is lager
- verplaats in enkelcolonne
- maak gebruik van cat-eyes als de tactische situatie het toelaat
- controleer regelmatig de aanwezigheid van personeel en materieel
- neem regelmatig luisterhaltes.

- Bij elke stop geeft de laatste man het teken 'laatste man bij' en tikt de voorganger op de schouder (geef tekens door!).
- Behoud de richting op de route door middel van:
 - een schets door de voorste plg
 - terreinkenmerken
 - gidsen of gemarkeerde routes;
 - RACR
 - kompas of GPS.
- Niet roken, geen lichten en geen geluid gebruiken.
- Pas de juiste en voldoende camouflage toe.
- Afhankelijk van het terrein, de mate van duisternis en de operationele situatie (waaronder nabijheid vij) zijn er nog drie manieren van verplaatsen te voet bij verminderd zicht:
 - spokengang
 - kattengang
 - slangengang.

2302 Spokengang, kattengang

Til de voeten hoog op, omdat zij anders in lang gras, heide of struikgewas geluid veroorzaken. Zet de voeten langzaam neer, waarbij de tenen als eerste de grond raken. Tast naar obstakels in de verplaatsingsrichting.

Als het terrein of de operationele situatie verplaatsen in spokengang onmogelijk maakt, ga dan (mogelijk tijdelijk) over in de kattengang. De principes zijn dezelfde als bij spokengang, met als grootste verschil dat u laag blijft en de grond met de hand aftast voordat u uw handen en onderbenen verplaatst. Verwijder alle takjes en bladeren etc. zo stil mogelijk voordat u de volgende beweging maakt.



Figuur 2-14: spokengang



Figuur 2-15: kattengang

2303 Slangengang

Ga over in de slangengang als u kale terreindelen of op zeer korte afstand van de vijand moet passeren. Neem goed de tijd, tast met de handen eerst de grond af leg alle takjes, blaadjes etc. zachtjes aan de kant voordat u uzelf langzaam een stukje naar voren verplaatst. Bij het verplaatsen is het belangrijk dat u eerst de handen een klein stukje (tot waar u afgetast heeft) naar voren doet en daarna uw tenen stevig in de grond drukt om de afstand te overbruggen door u zelf voorwaarts de duwen.



Figuur 2-16: slangengang

Sectie 4 Contactdrills

2401 Algemeen

Een drill is een actie die uitgevoerd wordt zonder een voorbereid besluitvormingsproces. Een contactdrill is het automatisch handelen en/of optreden van een eenheid met wapens onder direct of indirect vuur.

Contactdrills zijn vastgestelde individuele en groepsdrills die zorgen voor een eenduidige reactie op een dreiging. De individuele drill geeft u en uw collega's de grootste overlevingskans. Groepsdrills worden aangeleerd en getraind onder leiding van uw gpc.

2402 Uitvoering individuele contactdrill

- De schutter maakt een korte uitstap richting doel om een stabiele staande schiethouding aan te nemen.
- De schutter brengt zijn wapen verticaal omhoog waarbij hij zijn kolf in de schouder plaatst en zijn vuurregelaar op 'R' zet.
- De schutter vuurt reactieschoten (*double tap*) in de richting van het doel waarbij hij over zijn richtmiddelen kijkt en het wapen globaal naar onderzijde doel wijst.
- De schutter meldt luid en duidelijk '*contact front/links/rechts/achter*' (afhankelijk van de richting van het doel).
- De schutter gaat onmiddellijk in dekking en neemt bij voorkeur de liggende schiethouding aan.
- De schutter vuurt een gericht schot af op het doel.
- De schutter geeft een vijandmelding (bijv. Richting Afstand Doel = RAD) en blijft in voorkomend geval gericht vuur uitbrengen.



Stap 1: schietbereidheid middel Stap 2: uitstappen



*Stap 3: in dekking gaan
(Figuur 2-17, stap 1-3)*



Figuur 2-18: liggende schiethouding

2403 Reactie op een beschieting met artillerie- of mortiervuur

Drie situaties:

- er wordt slechts één schot afgegeven (inschieten)
- het uitwerkingsvuur valt vóór of achter de eenheid
- het uitwerkingsvuur valt op de eenheid.

Verlaat in de eerste twee situaties zo snel mogelijk het bestrijdingsgebied en zoek dekking, zodat de ehd aan het zicht van de waarnemer wordt onttrokken. Duik in de derde situatie zo diep mogelijk weg (bijv. in een krater); verplaatsen heeft dan geen enkele zin.

Sectie 5 Het kompas

2501 Algemeen

In de kern is een kompas een vrij bewegend uitgebalanceerd staafje magnetisch staal. Onder invloed van het aardmagnetisme draait het ene uiteinde van dit magnetische staafje in de richting van de magnetische noordpool en het andere uiteinde in de richting van de magnetische zuidpool. Hierdoor is het mogelijk om in het terrein het magnetische noorden vast te stellen.

Door dit staafje aan te vullen met een draaibare ring, waarop een onderverdeling in graden en/of duizendsten is aangebracht, kunnen in het terrein richtingen worden uitgezet en de ligging van terreinpunten of objecten worden opgemeten.

2502 Magnetische afwijking

De nabijheid van staal, ijzer en elektrische leidingen veroorzaakt een afwijking op kompasstanden. Neem de volgende minimumafstanden in acht voor een zuivere kompas-aanduiding:

- geweren en pistoolmitrailleurs: 2 meter
- mitrailleurs: 3 meter
- geschut, tanks en pantservoertuigen: 20 meter
- telefoondraden en prikkeldraadversperringen: 10 meter
- hoogspanningsleidingen: 50 meter.

N.B.: zelfs horloges, stalen horlogebanden en brillen kunnen afwijkingen veroorzaken.

2503 Verplaatsen volgens een opgegeven kompasstand

- Klap het deksel verticaal ten opzichte van het kompasshuis open.

- Klap het prisma 180° om, zodat het zich boven de glasplaat bevindt.



Figuur 2-19: kompas

- Klap de duimring neer, steek de duim door de duimring en houd het kompas voor het oog.
- Houd het kompas zo goed mogelijk horizontaal.
- Kijk door het oculair van het prisma.
- Stel het prisma in door het omlaag of omhoog te schuiven, tot u de verdeling op de kompasroos scherp door het oculair waarneemt.

- Houd het kompas op borsthoogte en stel met de draaibare ring de opgegeven kompasstand in.
- Kijk boven op het kompas en draai zodanig om uw as, tot de lichtcel van de kompasroos en de draaibare ring samenvallen.
- Breng het kompas voor het oog, waarbij u het kompas zo horizontaal mogelijk houdt. Ondersteun daarbij met de vrije hand de andere hand in ondergreep.
- Kijk door het oculair van het prisma en draai daarbij zodanig om uw as, tot u de juiste kompasstand kunt aflezen.
- Zorg ervoor dat de haarlijn zich midden in de richtspleet bevindt. Kijk welk markant punt zich, liefst zover mogelijk vooruit, in de vizierlijn bevindt en verplaats u naar dat punt. Herhaal dit zo nodig tot de opgegeven locatie is bereikt. Wanneer er geen markant punt aanwezig is, stuurt u een militair van richting vooruit en dirigeert hem in de vizierlijn. Daarna verplaatst u zich naar dat punt, waarna u hem weer vooruit stuurt.

2504 Verplaatsen volgens een opgegeven kompasstand bij duisternis/verminderd zicht

- Klap het deksel geheel open.
- Houd het kompas in de geopende hand.
- Stel met de draaibare ring de opgegeven kompasstand in.
- Kijk boven op het kompas en draai om uw as tot de lichtcel van de kompasroos en de draaibare ring samenvallen. De lichtcel op de deksellip wijst nu in de opgegeven verplaatsingsrichting.
- Verplaats door gebruik te maken van een markant punt aan de horizon, met behulp van een militair van richting of door het kompas tijdens het verplaatsen op borsthoogte te houden, waarbij de lichtcel van de kompasroos met de draaibare ring moet samenvallen.

Sectie 6 Kaart en routeschets

Een kaart is een verkleinde, gemodelleerde weergave van een deel van het aardoppervlak in een plat vlak. Een kaart geeft inzicht in en overzicht van het afgebeelde gebied, waarbij onder andere door middel van kleur, schrift en tekens de aard van de gebiedsbestanddelen en gebruikskenmerken wordt aangeduid.

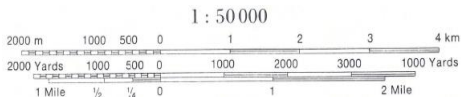


Figuur 2-20: kaart (deel aardoppervlak in een plat vlak)

2601 De schaal van een kaart

Onder het begrip schaal wordt verstaan de mate waarin het aardoppervlak verkleind op een kaart wordt weergegeven. De schaal wordt aan de onderzijde van de kaart aangegeven door:

- de verhouding, bijv. 1:50.000: 1 centimeter op de kaart is 50.000 centimeter (500 meter) in werkelijkheid
- een schaalstok: een lijn die is onderverdeeld, waarbij een afstand langs de schaalstok de werkelijke afstand in het terrein aangeeft.



Figuur 2-21: schaalstok

2602 Opmeten/uitzetten van coördinaten met de kaarthoekmeter

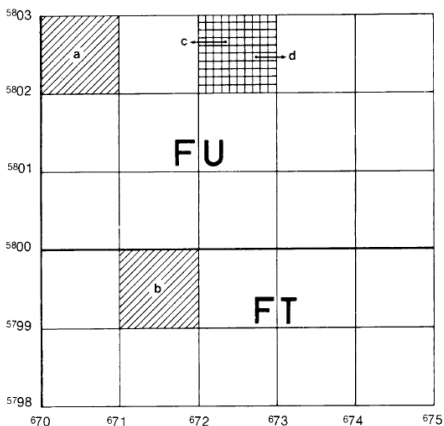
Om nauwkeurig te kunnen bepalen waar men is of heen moet, zijn er kaarten ontwikkeld waarop de wereld is ingedeeld in vakken en punten. Er zijn verschillende coördinaatsystemen; bij Defensie wordt het meest met WGS-84 gewerkt. Voor het opmeten en uitzetten van coördinaten is een e-learningprogramma beschikbaar en praktijktraining vereist.

Met het zescijfersysteem kan een locatie tot op 100 meter nauwkeurig worden bepaald, door achtereenvolgens te noemen:

- het 100.000-metervierkant, aangegeven met 2 letters
- de laatste twee cijfers van het getal van de westelijke verticale lijn van het vierkant
- de afstand tussen het punt en de westelijke verticale lijn van het vierkant, uitgedrukt in tienden
- de laatste twee cijfers van het getal van de zuidelijke horizontale lijn van het vierkant
- de afstand tussen het punt en de zuidelijke horizontale lijn van het vierkant, uitgedrukt in tienden.

2603 Met het achtcijfersysteem kan een locatie tot op 10 meter nauwkeurig worden bepaald, door achtereenvolgens te noemen:

- het 100.000-metervierkant, aangegeven met 2 letters
- de laatste twee cijfers van het getal van de westelijke verticale lijn van het vierkant
- de afstand tussen het punt en de westelijke verticale lijn van het vierkant, uitgedrukt in honderdsten
- de laatste twee cijfers van het getal van de zuidelijke horizontale lijn van het vierkant
- de afstand tussen het punt en de zuidelijke horizontale lijn van het vierkant, uitgedrukt in honderdsten.



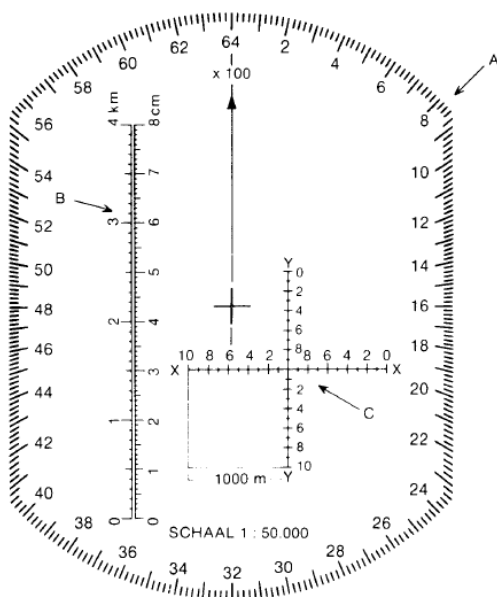
Figuur 2-22: plaatsaanduiding

Tot op 1.000 meter nauwkeurig door het kaartvierkant te benoemen: a = FU 7002; b = FT 7199.

Tot op 100 meter nauwkeurig met het zescijfersysteem:
c = FU 723026

Tot op 10 meter nauwkeurig met het achtcijfersysteem:
d = FU 72750245.

Om deze coördinaten uit te zetten of op te meten wordt een kaarthoekmeter gebruikt.



Figuur 2-23: kaarthoekmeter

De kaarthoekmeter is aan de omtrek voorzien van een schaalverdeling in duizendsten (A), van 0 tot 6.400 mils (één schaaldeel gelijk is aan 20 mils). Voor het meten van lijnrechte afstanden is een afstandschaal van 0 tot 4 kilometer aangebracht (B) (één schaaldeel is 100 meter). De plaatsaanduiding vindt plaats met behulp van een assenkruis (C) waarmee de coördinaten van een bepaald punt op de kaart kunnen worden vastgesteld (één schaaldeel is 100 meter).

Bij het opmeten en uitzetten van coördinaten is het belangrijk om op het volgende te letten:

- is de kaart echt 1:50.000 (net als de kaarthoekmeter) en geen te klein of groot deel van een gekopieerde kaart?
- ligt de kaarthoekmeter evenwijdig aan de noord-zuidlijnen van de kaart?
- meet het coördinaat op van west naar oost en van zuid naar noord ('huisje in en trappetje op')?
- laat u controleren door een collega als er tijd is.

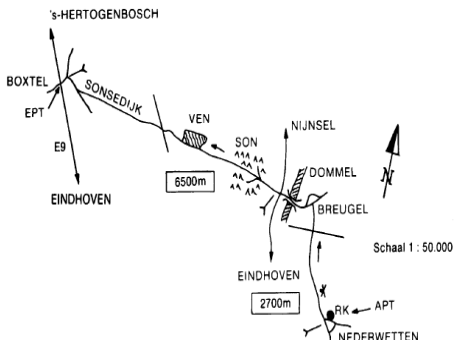
2604 Routeschets

U zult niet altijd de beschikking hebben over een kaart. Een andere methode om richting te behouden en een route te volgen is door gebruik te maken van een routeschets. Op de routeschets is de route aangegeven met terreinkenmerken zoals kruisingen, bruggen etc. en de afstanden daartussen. Dit geeft een globale indicatie van de verplaatsingstijd tussen de punten.

Op een routeschets moeten aangegeven zijn:

- het APT (aanvangspunt) en EPT (eindpunt) van de route, in coördinaten of duidelijk omschreven
- de verplaatsingsrichting
- een legenda (indien noodzakelijk)
- de richting naar het noorden door middel van een noordpijl

- de schaal (indien overgetrokken van een kaart).



Figuur 2-24: routeschets

Het meest eenvoudig is om een routeschets over te trekken van een kaart en accenten aan te brengen die in het terrein of tijdens de verplaatsing kenmerkend zijn. Houd er rekening mee om ook iets naast de route te noteren, zoals de meest kenmerkende terreindelen. Dit kan helpen om de route terug te vinden.

2605 RACR

Een andere methode om richting te behouden en een route te volgen is de RACR-methode (richting, afstand, controlepunt, reliëf). Verdeel hierbij de verschillende taken binnen de gp: twee man letten op de afstand, een helpt bij het uitzetten en controleren van kompasstanden etc.

Bij deze methode wordt een verplaatsing opgedeeld in *legs*. De route wordt in principe opgedeeld door de gpc. Doet u dit zelf, houd dan rekening met het volgende.

- Een leg gaat van kenmerkend terreindeel naar kenmerkend terreindeel (van punt naar punt):
 - bijv. kruisingen, T-splitsingen, bruggen, alleenstaande huizen, markante bospunten of -percelen (aparte vormen)
 - geen goede voorbeelden: rivieren (te lang); wegen (te lang); open vlaktes (te groot); hoekpunten van open vlaktes (echter wel te vinden); dorpen (te groot).
- Maak de legs niet over een te grote afstand (de kompasafwijking kan bij oversteek van een terrein of bos al snel leiden tot 100 meter of meer uit de richting).
- Richting: in mils, graden of windrichting, afhankelijk van de beschikbare hulpmiddelen.
- Afstand: opmeten op de kaart en afhankelijk van het terrein, weer, bepakking etc. omzetten naar aantal passen (gebruik maken van een of twee afstandsmannen). Gemiddeld zijn vier passen gelijk aan ca. 3 meter (100 meter = ca. 132 passen).
- Controlepunten: door markante punten in het terrein van de kaart te halen, kan de juiste positie worden bepaald. Denk aan spoorlijnen, waterlopen, boerderijen, verschillen in begroeiing etc.
- Reliëf: door bestudering van de hoogtelijnen op de kaart kan een goede indruk worden verkregen van het reliëf. In de praktijk is het duidelijk merkbaar of het terrein naar boven of beneden loopt. Ook hiermee kan de positie worden bepaald.

Schrijf alle legs op, ook als u niet voorop loopt. Voor de afstand is het van belang een goede methode te gebruiken om, bijv. per 100 meter, te registreren hoever u bent. Dit kan bijv. door steentjes te verplaatsen van broekzak naar broekzak, of voor middel van knopen in een touw of zakdoek, of een andere creatieve manier. Mocht er onderweg iets gebeuren (stel u krijgt contact of houdt een stop), dan weet u nog hoe ver u bent in de leg. Vooral als de vermoeidheid toeslaat, bij een verplaatsing in onoverzichtelijk terrein of wanneer u alleen bent, zijn deze hulpmiddelen erg bruikbaar.

Leg	Van	Naar	Richting	Afstand	Controlepunten	Reliëf
1.	APT Kruispunt Coördinaat FT 3457890	Bocht in waterloop	110 mills	600 m 792 pas	Langs bosrand tot bocht in brede waterloop	Naar beneden (steil)
2.	Waterloop	Bospunt	220 mills	1200 m 1584 pas	Na oversteken waterloop en spoorlijn open terrein tot aan bospunt	Naar boven (flauw)
3.	Bospunt	EPT Bosrand Coördinaat FT 3465899	80 mills	200 m 264 pas	Langs bosrand volgen tot sloot met duiker en open plek	Vlak

Figuur 2-25: RACR

2606 Navigeren

Buiten de standaardmiddelen om mee te navigeren (zoals kaart, kompas, gps) kan de gpc meerdere methodes toepassen om richting te behouden, bijv. door een kompasman en een afstandman in te zetten.

- De kompasman assisteert de gpc bij het behouden van de richting. Hiertoe maakt de kompasman een overzicht met alle kompas- en afstandgegevens.
- De afstandman krijgt de afstanden van alle legs op de route. De afstandman doet om de afgesproken aantal meters een melding aan de gpc. Deze man telt de passen (elke vier passen is ± 3 meter). De gpc maakt eventueel gebruik van het gemiddelde van twee afstandmannen.

Tot de mogelijkheden behoort ook het gebruik van gidsen en van markering met lichtgevend tape, zaklampen, flashcards en breaklights (vijandzijde afschermen).

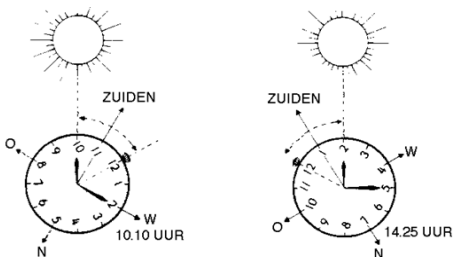
2607 Verplaatsen/oriënteren

Bij het behouden van richting kan ook de zonnestand worden gebruikt. De zon staat bij ALFA-tijd om:

- 06.00 uur ongeveer in het oosten
- 09.00 uur ongeveer in het zuidoosten
- 12.00 uur ongeveer in het zuiden
- 15.00 uur ongeveer in het zuidwesten
- 18.00 uur ongeveer in het westen.

Het behouden van richting met behulp van de zon en de wijzerplaat van een horloge werkt als volgt (als u geen horloge met wijzerplaat heeft, maak dan zelf een eenvoudige wijzerplaat met de wijzers in de stand van de actuele tijd):

- richt de kleine wijzer op de plaats waar de zon boven de aarde staat
- precies tussen de kleine wijzer en het cijfer 12 is dan de zuidelijke richting.



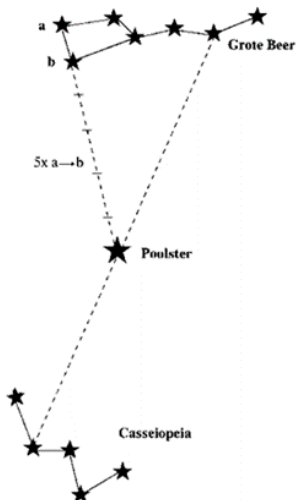
Figuur 2-26: behoud van richting met behulp van de zon en de wijzerplaat van een horloge

Trek er bij deze methode tijdens zomertijd (BRAVO-tijd) een uur van af. Als het bewolkt is, geeft een rechtstandig op een

vel wit papier geplaatste pen of iets dergelijks vaak nog enige schaduw, aan de hand waarvan de stand van de zon kon worden geschat.

2608 Behouden van richting 's nachts met behulp van de Poolster

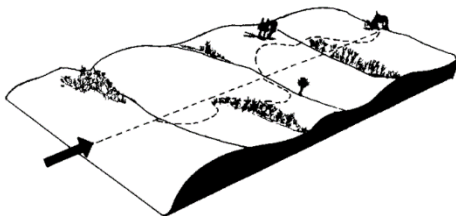
De Grote Beer draait met de jaargetijden en staat niet altijd op dezelfde plaats. Indien deze totaal niet zichtbaar is, zoek dan de Cassiopeia. Dit is een sterrenbeeld in de vorm van een 'W'. Deze staat in een rechte lijn met de Poolster en de Grote Beer. De Poolster kunt u vinden met behulp van het sterrenbeeld de Grote Beer (de Poolster is alleen zichtbaar op het noordelijk halfrond).



Figuur 2-27: behoud van richting met behulp van de Poolster

2609 Behoud van richting met behulp van opvallende punten in het terrein

De moslaag op bomen bevindt zich meestal aan de westzijde van de boom. Schotelantennes wijzen in de richting van de evenaar; op het noordelijk halfrond is dit over het algemeen de zuidelijke richting.



Figuur 2-28: behoud van richting met behulp van opvallende punten in het terrein

Hoofdstuk 3 Vuurposities, gevechtsdekkingen

Sectie 1 Zicht- en vuurdekking

3101 Zichtdekking

Bij zichtdekking is het toverwoord camouflage. Doel daarbij is om onzichtbaar te worden voor de tegenpartij. Zichtdekking wil echter niet zeggen dat u beschermd bent tegen geweer- of mitrailleurvuur; dat heet vuurdekking.

3102 Vuurdekking

Een vuurdekking beschermt tegen vijandelijk vuur. Het beste is een gecombineerde vuur- en zichtdekking. De pionierschop is er niet voor niets; bent u in de gelegenheid, verbeter dan uw dekking. Het kan uw leven redden.



Figuur 3-1: vuur met directe richting



Figuur 3-2: vuur met indirecte richting

3103 Vuurpositie (vupo)

Alleen vuur- en zichtdekking is niet voldoende. Wegkruipen zonder zelf te kunnen vuren, laat het initiatief aan de tegenpartij. Vanuit de dekking moet een gevechtvaardig militair zijn wapen kunnen gebruiken, dus elke dekking moet tevens een vuurpositie zijn. Als u uw vuurpositie ook veilig en ongezien kunt betrekken en verlaten, biedt deze meer veiligheid.

Eisen vupo:

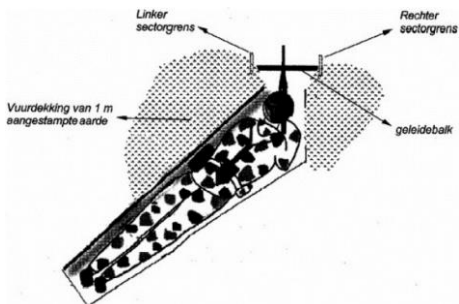
- goede waarnemingsmogelijkheden
- goed schootsveld (en vrij kunnen hanteren van het wapen)
- goede vuur- en zichtdekking
- gedekte nadering en terugtocht
- moeilijk te naderen door gevechtsvoertuigen.

Sectie 2 Gevechtsdekkingen

3201 Ligsleuf

Een ligsleuf is een vuurpositie die wordt gegraven om dekking te bieden tegen waarneming en vlakbaanvuur. Belangrijk blijft de eigen vuuruitwerking. Nadat de locatie van de ligsleuf is bepaald, wordt deze schuin (onder een hoek van 30 tot 45 graden) op de schootsrichting gegraven. De diepte varieert van 15 tot 25 centimeter, zodat het bovenlichaam zich gedeeltelijk onder en gedeeltelijk boven het maaiveld bevindt. Het onderlichaam bevindt zich geheel onder het maaiveld. De wijze van uitvoering is afhankelijk van het terrein en de gevechtssituatie. Zo kan het voorkomen dat een ligsleuf door de dreiging liggend op de zij moet worden gegraven. De uitvoering in een minder bedreigende situatie is als volgt.

- Bepaal de locatie die de beste waarnemingsmogelijkheden en schootsvelden binnen de gestelde waarnemingssector biedt. Doe dit liggend onder een hoek van ca. 30-45 graden op de schootsrichting.
- Maak het gebied ter grootte van de ligsleuf en de vuurdekking vrij van camouflagemateriaal, grasplaggen etc. en bewaar deze om later te gebruiken.
- Graaf de ligsleuf uit en maak van de uitgegraven grond een vuurdekking van minimaal 1 meter aangestampte aarde.
- Maak in de vuurdekking een opening als schietsleuf ten behoeve van het vuren binnen de opgedragen sector.
- Tijdens het graven moet telkens even worden 'gepast'. Controleer daarbij of:
 - de ligsleuf naar achteren toe schuin afloopt, waarbij deze op de plaats van de voeten ongeveer 10 centimeter verder wordt uitgediept
 - de ligsleuf zo diep is dat het onderlichaam zich onder het maaiveld bevindt
 - het bovenlichaam zich deels onder het maaiveld en deels achter de vuurdekking bevindt
 - er voldoende ruimte is om het veldmasker te kunnen plaatsen en de veldfles te kunnen pakken zonder dat u boven het maaiveld uitkomt
 - het wapen binnen de gehele sector vrij gehanteerd kan worden en het patroonmagazijn niet op de grond rust.
- Maak bij de borstwering gebruik van zandzakken of een balk (ca. 5 centimeter doorsnede), opdat het wapen of de handbeschermer hier evenwijdig aan het maaiveld overheen kan glijden.
- Camoufleer de vuurdekking en de ligsleuf met het terzijde gelegde camouflagemateriaal.



Figuur 3-3: ligisleuf

N.B.: tref voldoende maatregelen dat de ligisleuf bij duisternis en slecht zicht gemakkelijk gevonden kan worden. Verder kan als hulpmiddel voor het vuren binnen de opgedragen sector gebruik worden gemaakt van sectorpaaltjes. Hiermee wordt voorkomen dat in verwarrende situaties eigen troepen die zich buiten de sector bevinden onder vuur worden genomen.

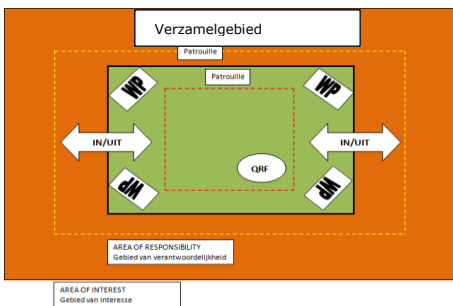
Sectie 3 Sector en sectorverdeling

Een ligisleuf of schuttersput is onderdeel van een opstelling en staat nooit op zichzelf. U maakt altijd deel uit van een eenheid. Die heeft als opdracht een bepaald gebied te beveiligen. Daarom is het van belang dat u aansluiting heeft met de posten links en rechts van u. Uw gpc is verantwoordelijk voor de sector van uw groep; u bent zelf verantwoordelijk voor uw individuele sector, zoals aangegeven door gpc. Dit betekent niet dat u moet wachten totdat uw gpc u een sector aanwijst. Het is in veel gevallen, vooral bij ongeplande stops of gebeurtenissen, wenselijk om zelf al aansluiting te zoeken met de personen links en rechts van u. Dit is ook in het belang van uw eigen veiligheid en die van uw collega's.

Hoofdstuk 4 Verzamelgebied

Sectie 1 Algemeen

Elke eenheid voert het inrichten van een verzamelgebied in een bepaalde vorm uit. Het richt zich vooral op defensief optreden en het veiligstellen en/of houden van de functionele werkplek. Veelal gebeurt dit in een verzamelgebied (of een daarop lijkende of daarvan afgeleide omgeving).



Figuur 4-1: verzamelgebied

Bij een verzamelgebied wordt een onderscheid gemaakt in:

- de locatie zelf
- een *area of responsibility* (AOR: een gebied waarvoor de commandant van het verzamelgebied verantwoordelijk is)
- een *area of interest* (AOI: hier oefent de eenheid geen directe invloed op uit, maar uit dit gebied komen wel mogelijke signalen of dreigingen).

Om de veiligheid van de eenheid te waarborgen kan het noodzakelijk zijn om beveiligingspatrouilles te lopen buiten

de directe beveiliging in de AOR. In dit hoofdstuk wordt het basisoptreden beschreven, waar van afgeweken kan worden als de situatie daarom vraagt. Dit gebeurt altijd in overleg met de directe leidinggevende.

Sectie 2 Beveiliging en bewaking

4201 Algemeen

Bij het beveiligen en bewaken van de werkplek staan de veiligheid van het personeel en de bescherming van het materieel voorop. Afhankelijk van de dreiging en de opdracht zal er meer of minder beveiligd moeten worden. Ook in een vredessituatie heeft u een rol ten aanzien van de veiligheid van uw werkplek. Uw eenheid stelt een beveiligingsplan op en u geeft uitvoering aan dit plan. Het doel is dat u zo veilig mogelijk uw werk kunt doen en dat uw eenheid zich tegen allerlei soorten dreigingen kan beschermen.

Bij dreigingen valt te denken aan:

- een vijandelijke grondaanval
- een CBRN-aanval
- een artillerie- of mortierbeschieting
- een terroristische aanslag
- een brand of andere calamiteit
- het uitvallen van stroom voor kritieke delen van het kamp (denk aan containers voor Klasse I)
- diefstal door derden van uitrustingsstukken.

Veiligheid wordt gecreëerd door de toegang tot het gebied te monitoren en door de mogelijkheid tot ingrijpen als de veiligheid in het gedrang komt. Dit kan door middel van het:

- uitvoeren van toegangscontroles
- betrekken van vaste (waarnemings)posten

- uitvoeren van patrouilles (binnen/buiten het verzamelgebied)
- voorbereiden en betrekken van alarmopstellingen
- inzetten van een *quick reaction force* (QRF).

Sectie 3 Vaste posten/VEITONO

4301 Algemeen

Afhankelijk van het terrein, de opdracht en de dreiging kan de vorm van een vaste post verschillen, zowel in verschijningsvorm als in taakstelling en bewapening. Voorbeelden hiervan zijn:

- wachtpost (te velde)
- observatieposten (OP's)
- post in/uit.

Vaste posten zijn naar buiten gericht (in de AOR) en hebben als taak een gebied te bewaken en beveiligen of alleen waar te nemen. De specifieke opdrachten bij de post worden verstrekt door de commandant. Het is mogelijk dat eigen troepen de eenheid via deze vaste posten naderen of verlaten. Vaste posten zijn in de regel ook zwaarder bewapend en beschikken over waarnemings- en verbindingsmiddelen. Omdat zij permanent bemand zijn, kunnen zij als eerste reageren bij een (mogelijke) dreiging. Het takenpakket van een vaste post kan worden uitgebreid met bijv. CBRN-consignes. Uitbreiding van de beveiliging in de diepte kan worden uitgevoerd door het inrichten van een of meer waarnemings- en luisterposten (WLP'n).

Controleer bij het inrichten en/of overnemen van de post de:

- verbindings- en waarnemingsmiddelen
- verlichtingsmiddelen zoals zaklampen
- wapens of wapensystemen op de post

- noodzakelijke vuur- en zichtdekking.

4302 VEITONO

De informatieuitwisseling bij het inrichten of overnemen van een (vaste) post gebeurt volgens een vast format: het **VEITONO**.

- **Vijand:** alle informatie omtrent de vij (met name de naderingsmogelijkheden van de vij).
- **EIgen troepen:**
 - opstelling van het peloton/de compagnie (cie)
 - ehdn in front/buiten het verzamelgebied (bijv. patrouilles)
 - verplaatsingsroute/doorschrijdingspunt van deze ehdn.
- **Terrein:** sector waarvoor de post verantwoordelijk is en de punten waar speciaal op moet worden gelet:
 - waarnemingssector
 - markante terreindelen
 - ligging hindernissen / hews / struikeldraadlichtseinen.
- **Opstelling en opdracht van de post:**
 - wijze van alarmeren
 - wachtwoord
 - wijze van aflossing.
- **Nevenposten:** de locaties van de andere posten links/rechts.
- **Opstelling van de wachtcommandant.**

4303 Aanroepprocedure

Het kan zijn dat tijdens de wachtdienst een onbekende persoon uw post nadert. Maak dan gebruik van de aanroepprocedure:

- één man houdt de persoon onder schot
- een andere man waarschuwt de wachtcommandant

- laat de persoon naderen tot een punt waar u hem onder schot houdt en hij u bij voorkeur niet kan zien
- roep de persoon aan met '*Halt, wie daar?*'; als de persoon vlucht of aanvalt, handelt u afhankelijk van de opdracht
- nadat de onbekende persoon zich bekend heeft gemaakt, beveelt u '*Kom nader*' en vervolgens '*Halt*'
- noem vervolgens alleen voor de persoon hoorbaar het aanroepwoord
- als het wederwoord uitblijft of onjuist is, houdt u de persoon onder schot en handelt u afhankelijk van de opdracht
- als het wederwoord juist is, laat u de persoon passeren (geef aan of deze links of rechts van u moet passeren).

Indien meerdere onbekende personen de post naderen wordt als volgt gehandeld:

- één man houdt de onbekenden onder schot
- een andere man waarschuwt de wachtcommandant
- laat de personen naderen tot een punt waar u hen onder schot houdt en zij u bij voorkeur niet kunnen zien
- roep hen aan met '*Halt, wie daar?*'. Indien zij vluchten of aanvallen, handelt u afhankelijk van de opdracht
- roep, nadat de voorste persoon zich bekend heeft gemaakt, alleen die persoon aan met '*Rang en naam?*', '*Kom nader*' en vervolgens '*Halt*' (de overige onbekenden blijven ter plaatse)
- noem vervolgens alleen voor de voorste persoon hoorbaar het aanroepwoord
- als het wederwoord uitblijft of onjuist is, houdt u de voorste persoon onder schot en handelt u afhankelijk van de opdracht

- als het wederwoord juist is, laat u de voorste persoon passeren (geef aan of deze links of rechts moet passeren) en in de buurt van de post plaatsnemen
- laat de voorste persoon nu één voor één de overige personen binnenroepen, waarbij één man van de post de persoon die nadert onder schot houdt, en een ander de overigen onder schot houdt. De procedure voor de uitwisseling van het wachtwoord blijft achterwege.

Let er daarbij op dat er geen onbekenden proberen de post binnen te dringen door zich aan te sluiten bij de overigen. De voorste man meldt zich bij de post om vervolgens zijn personeel mee te nemen.

In het geval dat lokale bevolking zich bij de post meldt, kunt u hen doorverwijzen naar de toegangscontrole of wegsturen, afhankelijk van uw opdracht. Overleg dit met de wachtcommandant.

Sectie 4 Graden van gevechtvaardigheid

In een statische situatie, zoals in een verzamelgebied, maakt een ehd gebruik van graden van gevechtvaardigheid. Deze zijn afgestemd op de mate van vijanddreiging.

Gevechtvaardigheid '**Normaal**' wordt gebruikt wanneer er geen vijandcontact te verwachten is:

- werkzaamheden en rust prevaleren boven beveiliging
- de plgn voeren hun normale werkzaamheden uit of genieten rust
- de gp kan opdracht krijgen om:
 - een wachtpost te bezetten in de pelotonsopstelling
 - een alarmpatrouille in de pelotonsopstelling te leveren

- een waarnemings- en luisterpost (WLP) te bezetten buiten de opstelling
- een post met CBRN-consignes te bezetten
- een beveiligingspatrouille te leveren
- de gpc en plv-gpc fungeren als wachtcommandant.

Gevechtvaardigheid '**Algeheel**' wordt gebruikt in de volgende situaties:

- altijd bij het betrekken van een statische situatie/opstelling
- wanneer vijandcontact te verwachten is, of bij direct vijandcontact
- indien aangegeven door de hogere commandant.

'Algeheel' kan in een opstelling worden gebruikt als vaste procedure bij ENAS (einde nautische avondschemering) en BNMS (begin nautische morgenschemering).

Te nemen maatregelen:

- de plgn nemen vupo's in, iedereen is waakzaam, de uitrusting is op de man en de rugzakken zijn bekapt
- ehd is voorbereid voor gevecht bij duisternis, eventuele HV-apparatuur is afgebouwd
- de wapens zijn vuurgereed gemaakt
- commandanten luisteren in op de verbindingen
- de gp is 100% waakzaam en gpc en plv-gpc nemen hun eigen vupo in
- extra maatregelen:
 - inrichten van een WLP
 - inrichten van een post met CBRN-consignes
 - uitvoeren van een beveiligingspatrouille.

Sectie 5 Waarnemings- en luisterpost (WLP)

4501 Algemeen

Een WLP wordt ingericht voor de beveiliging van het verzamelgebied. Bij de in dit hoofdstuk omschreven procedure wordt ervan uitgegaan dat er in de voorbereiding geen tijd was om de locatie van de WLP te verkennen.

4502 Sterkte van een WLP

Wanneer een gp een WLP uitvoert, geldt het volgende:

- de gpc bepaalt tijdens de verkenning of de opdracht kan worden uitgevoerd door een of twee posten (afhankelijk van de opdracht, opgedragen sector en terrein)
- wordt de opdracht uitgevoerd door een post, dan gebeurt dit met een sectie met een de sterkte van vier man
- wordt de opdracht uitgevoerd door twee posten, dan gebeurt dit met twee secties
- indien de opdracht kan worden uitgevoerd vanuit een post, dan geniet dit de voorkeur en is de gpc in principe hierbij
- binnen de sectie(s) wordt intern gerouleerd.

4503 Uitvoeringen van een WLP

Het type WLP is afhankelijk van:

- het besluitvormingsproces
- de beschikbare tijd in de voorbereiding
- de tijdsduur van de uitvoering van de opdracht.

De ligsleuf

Voordelen:

- snel te maken
- weinig bouw materiaal nodig
- minder lawaai/beweging tijdens het bouwen
- nauwelijks oppervlakt materiaal te verwijderen.

Nadelen:

- snelle onderkenning tijdens verblijf
- licht en geluid dragen ver
- last van weersinvloeden
- minder vuurdekking
- minder comfort
- beperkte bewegingsvrijheid.

Half ondergronds

Voordelen:

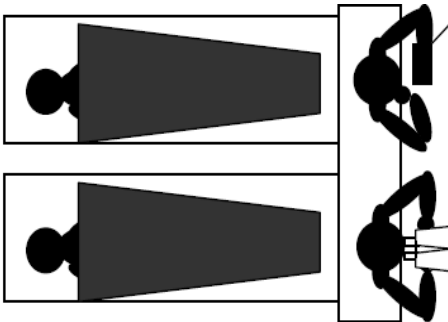
- vuurdekking
- uit de weerselementen
- iets meer comfort
- betere camouflage
- laag profiel.

Nadelen:

- meer tijd nodig voor het inrichten
- meer camouflage- en bouwmaterialen nodig
- meer geluid/beweging bij het bouwen
- beperkte bewegingsvrijheid.

4504 Voorbereiding

- Verken globaal de locatie van de WLP en het terreindeel dat onder waarneming moet worden gehouden.
- Bepaal de wijze van inrichten door de volgende aspecten te analyseren:
 - duur van de opdracht
 - locatie WLP
 - te verwachten vij
 - communicatiemogelijkheden intern/extern
 - ter beschikking staande middelen;
 - locatie of wijze van contact maken met eigen troepen
 - omgang met gewonden en krijgsgevangenen.



Figuur 4-2: bovenaanzicht (zonder bovendekking) waarnemings- en luisterpost voor vier personen



*Figuur 4-3: zijaanzicht waarnemings-
en luisterpost voor vier personen*

Informatie aan personeel

- VEITONO
- ligging van hindernissen, horizontale effect wapens, struikeldraadlichtseinen en geïmproviseerde alarmeringsmiddelen van de ehd
- opdracht
- geplande locatie, tijdsduur, tijdstip en methode van aflossen
- acties bij onderkenning tijdens de verplaatsing
- acties vuurcontact onder alle omstandigheden
- acties bij verminderd zicht
- acties bij uitvallen vbdn
- gp verzamel- en uitwijkpunten.

4505 Locatiekeuze

- goede observatiemogelijkheden in de opgedragen sector
- goede vupoaspecten
- in de omgeving van een verkeersremmende locatie (bocht, helling)
- bij voorkeur op de flank of schuin op naderingsmogelijkheid vij

- bij voorkeur van hoog naar laag waarnemen
- niet te dicht op het terreindeel dat onder waarneming moet worden gehouden
- vbdn gewaarborgd.

De volgende terreindelen zijn (indien mogelijk) te vermijden:

- voor de hand liggende terreinverhogingen (heuveltoppen)
- opvallende terreindelen (alleenstaande bomen, bosjes, gebouwen, torens)
- in de omgeving van burgers en vee.

4506 Verkennen en betrekken

De gpc verplaatst met de sectie(s) naar de omgeving van de geplande WLP-locatie(s). Vanaf daar worden de posten en verzamelpunten verkend. Hij neemt een beveiliging mee: per post een man voor info exacte locatie en routes. Bij de verkenning bepaalt hij of de opdracht kan worden uitgevoerd door een of twee secties.

Bij terugkeer geeft de gpc een aanvullend bevel. Indien de opdracht kan worden uitgevoerd door middel van een post, verplaatst de eerste sectie naar de WLP-locatie en start met inrichten. De inrichting wordt beveiligd door personeel van de tweede sectie. Afhankelijk van de opdracht van pel kan de gpc de tweede sectie daarna terugsturen naar de pelontonsopstelling.

Indien de gpc besluit om de tweede sectie in de WLP te houden, richt deze sectie in de directe omgeving van de post een rondom (schuilbivak) in. Indien de opdracht wordt uitgevoerd door twee posten, verplaatsen beide secties naar hun locaties en richten deze in, waarbij zij zelf zorg dragen voor beveiliging. De werkzaamheden voor het inrichten van de post(en) dienen onopvallend plaats te vinden (gebruik camonet, poncho of takken).

Materiaal dat meegenomen wordt voor inrichting en verblijf WLP:

- optische waarnemingsmiddelen voor dag/nacht
- verbindingsmiddelen (vbdn tussen secties)
- camouflagemateriaal, bindtouw
- papier en schrijf- of tekengerei
- kaart, kompas, kaarthoekmeter
- hews, rookhandgranaten
- pioniergereedschap voor graafwerk
- zaklantaarn met filters
- voldoende reservebatterijen (voor helderheidsversterker, vbdn, zaklamp)
- voldoende eten (KL I), munitie (KL V) en water.

4507 Beveiliging tijdens het verblijf

Passieve beveiligingsmaatregelen zijn van groot belang. Alles moet gericht zijn op het voorkomen van ontdekking. Actieve nabijbeveiliging wordt gedaan door extra beveiliging uit te leggen, zoals hews en overige alarmeringsmiddelen. Wanneer er nog geen vijandcontact is, moeten alle werkzaamheden van de sectie erop gericht zijn om de vij zo vroeg mogelijk te onderkennen en zelf niet onderkend te worden.

4508 Orders, drills, routine

- Vuurdiscipline: vuuropening alleen op bevel van de gpc, tenzij de post direct wordt aangevallen.
- Doe regelmatig interne verbindingscontroles.
- Houd essentieel materiaal binnen handbereik.
- De uitrusting blijft in de rugzak.
- Voer dagelijks fuco 1 en onderhoud uit.
- Maak onopvallende, obstakel- en kraakvrije paden.
- Routine binnen de post:
 - twee man nemen waar, twee man hebben rust

- los overlappend af, overdracht door middel van VEITONO
- bij ENAS en BNMS algehele gevechtvaardigheid
- houd vbdn en vijandmeldingen bij
- voer de waarneming continu en systematisch uit, bijv. volgens een strokenpatroon
- handhaaf strakke licht- en geluidsdiscipline.
- Zorg voor enig comfort in de WLP (slaapzak/matjes, beschut tegen de weerselementen).

4509 Verlaten van de WLP

Verlaten kan onder twee omstandigheden:

- zonder vijanddruk (bijv. bij einde opdracht of aflossing)
- onder vijanddruk (met of zonder vuurcontact).

4510 Verlaten van de WLP zonder vijanddruk

- Verlaat de WLP bij voorkeur in de nacht.
- Na het ontvangen van de opdracht stelt de gpc vast welke sectie als eerste en welke als laatste de post/rondom verlaat.
- De sectie die in de buurt van de meest waarschijnlijke vijandelijke nadering zit, laat als laatste los.
- Aansluitend worden de volgende handelingen onopvallend uitgevoerd:
 - dekkingen dicht en camoufleren
 - sporen wissen
 - camouflagescherm afnemen
 - fuco 1 uitvoeren
 - verplaatsen naar groepsverzamelpunt.
- De sectie/gp verlaat via een gedekte route naar eigen troepen en maakt op de afgesproken locatie en op het afgesproken tijdstip contact (post in/uit).
- De sectie/gp kan de opstelling binnengaan en de gpc meldt zich terug bij de pc.

- Indien de WLP wordt afgelost en intact blijft, geeft de gpc alle gegevens door aan de nieuwe gpc. In de posten kunnen direct gegevens uitgewisseld worden. De aflossing dient gefaseerd te worden uitgevoerd.

4511 Loslaten onder vijanddruk

- Als de WLP direct wordt aangevallen, kunnen de hews als eerste gebruikt worden.
- Maskeer het afbreken van het gevecht met rook.
- Denk aan het vernietigen van essentieel materiaal dat achter dient te blijven.
- Breek het gevecht met vuur en beweging af tot er geen gevechtscontact meer is.
- Verplaats aansluitend naar het groeps- of sectieverzamelpunt.
- Verplaats, als de gp compleet is, terug naar de hogere ehd.
- Verlaat indien mogelijk de WLP ongezien en neem essentieel materiaal mee.

Sectie 6 Beveiligingspatrouille

Een beveiligingspatrouille wordt uitgezonden om de veiligheid van een ehd te vergroten. Een beveiligingspatrouille bestaat uit minstens een plg van twee militairen. De beveiligingspatrouille krijgt dezelfde gegevens als de vaste posten, namelijk het VEITONO, aangevuld met:

- de (globaal) te volgen route(s)
- de locaties van de diverse posten van de ehd waar de beveiligingspatrouille langs moet komen.

De leden van de beveiligingspatrouille verplaatsen zich volgens de normaal geldende richtlijnen voor het overdag en 's nachts verplaatsen. De beveiligingspatrouille alarmeert de wachtcommandant in geval van infiltranten, subversieve

elementen of vijandelijke verkenningsspatrouilles en treedt indien mogelijk daar zelf al tegen op. De patrouille kan een (tijdelijke) vupo innemen, personeel gevangen nemen etc.

Er kunnen meerdere beveiligingspatrouilles tegelijk van verschillende grootte en over verschillende routes uitgebracht worden, afhankelijk van de grootte van het gebied en de vijanddreiging.

Het is wenselijk om als beveiligingspatrouille een onregelmatige patrouillegang aan te houden, om zo onvoorspelbaar mogelijk te blijven voor de vijand. Stipt elk kwartier of elke vijf minuten bij hetzelfde gebied zijn, maakt het voor infiltranten en vijandelijke verkenners erg voorspelbaar.

Sectie 7 Alarmopstellingen

Elke militair heeft een alarmopstelling. Die kan per individu en per ehd verschillen. Het beveiligingsplan van de ehd dat door de commandant wordt uitgegeven, moet hierin duidelijkheid verschaffen. Als u in de buitenste ring ligt, heeft u een gevechtsdekking (gegraven of overgenomen van uw voorganger) en een toegewezen sector. Zorg dat u de volgende zaken zo snel mogelijk te weten komt:

- locatie van uw alarmopstelling
- routes naar uw alarmopstelling
- vaste drills bij verschillende incidenten
- hoe er wordt gealarmeerd.

Een alarmopstelling is een opstelling die in nood betrokken kan worden. Besteed hier de nodige aandacht aan. Het leven van uzelf en uw collega's kan afhangen van de staat van uw alarmopstelling.

Sectie 8 Quick reaction force (QRF)

Een QRF is een groep militairen die door de commandant is samengesteld en ingezet kan worden om bepaalde taken uit te voeren. Veelal zullen dat de volgende taken zijn:

- versterken bij een in- en uitgangscontrol
- versterken ten behoeve van de bemanning van een gevechtsofstelling
- extra patrouilles lopen
- optreden bij brand
- etc.

Als er een gebeurtenis is waar de eenheid op moet reageren, zal veelal de QRF hier als eerste op afgestuurd worden. De QRF kenmerkt zich door een hoge mate van inzetbaarheid. Als u in de QRF zit, zorg dan voor de volgende zaken:

- voorgeschreven tenue en uitrusting gereed op de voorgeschreven locatie
- weet wat de *notice to move* is (hoe snel moet u gereed staan)
- wees bekend met alle uitrustingsstukken die u misschien moet bedienen
- weet wie de QRF-commandant is en waar deze zich bevindt
- weet hoe de QRF gealarmeerd wordt.

Zorg verder dat u goed op de hoogte bent van het beveiligings- en alarmeringsplan van de ehd. Ook hier is het **VEITONO** goed bruikbaar.

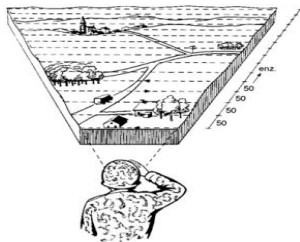
Deze pagina is bewust leeg gelaten.

Hoofdstuk 5 Waarnemen

Sectie 1 Waarnemen bij dag (doelopspring)

Waarnemen is het systematisch observeren van het lucht-ruim, aardoppervlak, plaatsen, personen en/of objecten door kijken, luisteren en/of inzet van elektronische, optische en/of andere middelen. Belangrijk om waar te nemen zijn:

- wegen en paden
- randen van bossen en oorden
- markante punten zoals alleenstaande bomen, kruispunten, heuveltoppen, infrastructuur, daken, slagschaduw en/of schitteringen
- vogels die opvliegen
- vee dat zich naar één punt verplaatst
- onverwachte bewegingen van struiken en bomen
- stofwolken
- (langdurig) hondengeblaf.



Figuur 5-1: scan eerst markante punten met een quick-scan; zoek daarna het terrein af in stroken van voren naar achteren, van links naar rechts en daarna weer van rechts naar links etc.

Sectie 2 Waarnemen bij duisternis

Waarnemen bij duisternis - zonder hulpmiddelen - verschilt in die zin van overdag dat het voornamelijk met de oren gebeurt.

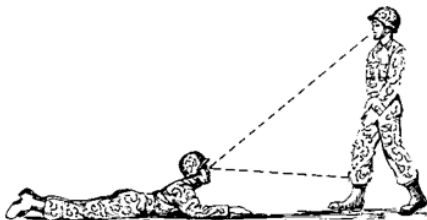
Het is van belang om geluiden zoals het breken van takken, het doorwaden van water en het lopen van een of meerdere personen te kunnen herkennen, en om de richting van en afstand tot het geluid vast te kunnen stellen. Het gehoor werkt het beste wanneer geen hoofddeksel wordt gedragen en de mond iets wordt geopend.

Waarnemen met de ogen

Houd er rekening mee dat de ogen ongeveer 30 minuten aan de duisternis moeten wennen. Bij duisternis reageert het oog langzaam; daarom wordt een voorwerp pas zichtbaar nadat enige seconden in de richting is gekeken waarin het voorwerp zich bevindt. De ogen moeten daarom van punt naar punt worden verplaatst en op elk punt een paar seconden blijven rusten.

Bij duisternis raken de ogen veel sneller vermoeid dan overdag, waardoor niet te lang ingespannen naar een bepaald voorwerp moet worden gekeken. Bij vermoeidheid van de ogen lijken voorwerpen te gaan bewegen, waardoor bijv. struiken en palen voor mensen kunnen worden aangezien. Laat de verbeelding u geen parten spelen. Neem tijdig rust en wissel indien mogelijk regelmatig met anderen op uw post.

Bij duisternis kan het menselijk oog geen kleuren onderscheiden. Een voorwerp is daarom alleen zichtbaar door een verschil met de achtergrond. Lichte voorwerpen steken af tegen een donkere achtergrond en omgekeerd. Het beste kunnen voorwerpen worden onderscheiden als zij zich tegen de lucht aftekenen of bewegen.



Figuur 5-2: liggend ziet u meer



Figuur 5-3 (links): zet indien toegestaan de helm af of draag een veldpet om beter te kunnen horen; figuur 5-4 (rechts): scherm de ogen af of gebruik een veldkijker



Figuur 5-5: laat uw verbeelding u geen parten spelen

Sectie 3 Afstand bepalen

5301 Algemeen

Afstanden worden vaak te kort geschat, indien:

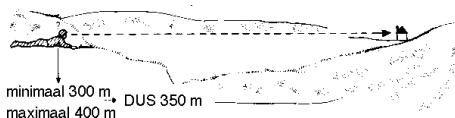
- het doel helder zichtbaar is
- men over een eentonige vlakte kijkt
- men van laag naar hoog kijkt
- de kleur van het voorwerp afsteekt tegen de kleur van de achtergrond
- men over een terreininzinking kijkt waarvan het grootste deel onzichtbaar is.

Afstanden worden vaak te lang geschat, indien:

- men tegen de zon inkijkt
- men van hoog naar laag kijkt
- het voorwerp beperkte afmetingen heeft
- slechts een klein deel van het voorwerp zichtbaar is
- het zicht slecht is - bijv. bij duisternis of mist.

5302 Gemiddeldenmethode

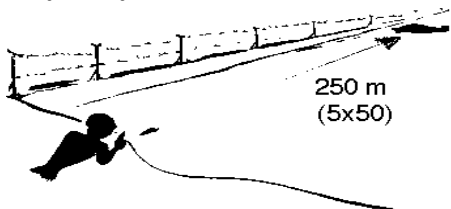
Bij deze methode bepalen meerdere personen de afstand en wordt daarvan het gemiddelde genomen. Of u bepaalt zelf de minimale en maximale afstand en neemt daar het gemiddelde van.



Figuur 5-6: minimaal 300 meter, maximaal 400 meter, dus naar schatting 350 meter

5303 Vergelijkingsmethode

Hierbij wordt de afstand tot het doel verdeeld in eenheden van 100 meter. U moet dus vertrouwd zijn hoe een afstand van 100 meter er in verschillende soorten terrein en op verschillende afstanden uitziet. Verschil in belichting en het terrein zelf hebben invloed op het beeld van de doelen, waardoor deze dichterbij of verder weg kunnen lijken dan zij in werkelijkheid zijn.



Figuur 5-7: onderlinge tussenruimten van telefoonpalen, hectometerpalen (100 meter)

5304 Verschijningsmethode

Als het grootste gedeelte van het terrein tussen de waarnemer en het doel niet kan worden overzien, is de vergelijkingsmethode niet uitvoerbaar. In dat geval biedt het beeld van het doel enige leidraad voor het schatten van afstanden. De volgende tabel kan hierbij helpen.

Figuur	Aantal meter	Herkenning
	100 meter	onderdelen van de kleding zijn zichtbaar.
	200 meter	alle delen van het lichaam zijn nog goed te onderscheiden.
	300 meter	de omtrek van het gezicht is nog vaag herkenbaar.
	400 meter	alleen de ledematen zijn nog zichtbaar.
	500 meter	het lichaam schijnt van de schouders naar beneden geleidelijk spits toe te lopen; bewegingen van de armen en benen kunnen nog worden waargenomen.
	600 meter	het hoofd lijkt op een stip en details kunnen niet worden onderscheiden; het lichaam kan worden herkend, doch loopt naar beneden duidelijk spits toe.

Figuur 5-8: verschijningsmethode

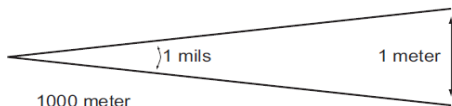
5305 Met behulp van de veldkijker

Om de breedte van een voorwerp dat opgemeten is met de veldkijker om te zetten van mils naar meters, wordt de duizendstenregel of BAD-formule gebruikt: B (breedte) = A (afstand) x D (duizendsten).

Om de afstand te bepalen kan dan de volgende afgeleide formule worden gebruikt:

$$Afstand (m) = \frac{Breedte (m)}{Hoek (mils)} * 1000$$

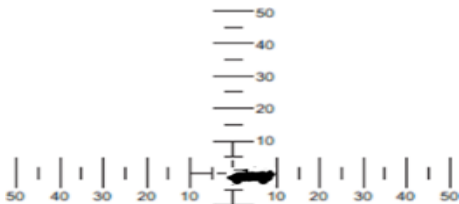
Hieruit blijkt dat een hoek van 1 mil op 1.000 meter een breedte van 1 meter aangeeft. Op 2.000 meter is dat dan 2 meter.



Figuur 5-9: voorbeeld 1 mil

Voorbeeld:

Een voertuig is 5 meter lang. Door de veldkijker ziet u dat het voertuig bij de 10 mils komt. Dit voertuig staat dus op 500 meter. Immers volgens de formule: afstand = $5/10 \times 1.000 = 500$ meter.



Figuur 5-10: afstandsbepaling met de mils-formule

Sectie 4 Doelaanduiding

5401 Algemeen

Doelaanduiding moet zo plaatsvinden dat vergissingen worden uitgesloten. Daartoe worden vier methoden gebruikt:

- blikleiden
- met behulp van het wapen

- met een schot of vuurstoot
- de klokmethode.

5402 Blikleiden (figuur 5-11 tot en met 5-13)

Maak gebruik van een markant punt of merkpunt dat voorkomt in de lijn waarnemer-doel. Bij gebruik van merkpunten moeten deze vooraf zijn vastgesteld en bij iedereen bekend zijn.

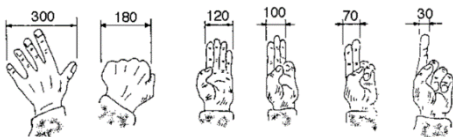
Voorbeelden:

- *"huis met rood dak ... ga links 50 meter ... uitloop bosrand ... gewoerschutter"*
- *"van merkpunt ... ga rechts ... één hand ... uitloop bosrand ... mitrailleurshutter"*



Figuur 5-11 en figuur 5-12

Eventueel kan gebruik worden gemaakt van de hand of vingers:



Figuur 5-13: handgebaren uitgedrukt in mils

5403 Met behulp van het wapen

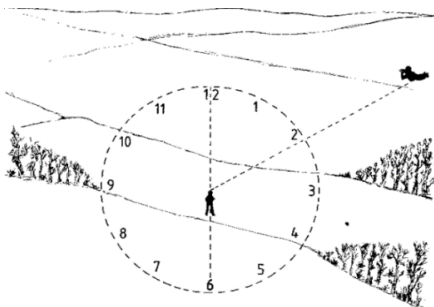
Wijs met de loop van het wapen in de richting van het doel.

5404 Met een schot of vuurstoot

De inslag van één of meerdere kogels (eventueel lichtspoor) geeft aan waar het doel(engebied) is.

5405 De klokmethode

De lengteas van de liggende waarnemer valt samen met de lijn 6-12 uur. Voorbeeld: "2 uur ... 600 meter ... uitloop heuvel ... sluipschutter".



Figuur 5-14: voorbeeld klokmethode

Sectie 5 Meldingen

Vaak hebben eenheden hun eigen variatie op meldingen, afhankelijk van hun operatie, opdracht of samenstelling. De standaardmelding is de volgende zogeheten W5-vorm:

- **Wie:** wie doet de melding?
- **Wat:** wat wordt waargenomen, uitrusting, sterkte, bewapening etc.?

- **Waar:** waar bevinden deze zich? Geef kaartcoördinaat of richting en afstand vanaf uw locatie door.
- **Wanneer:** Wanneer doet u de waarneming? Meld het tijdstip.
- **Waarom:** Is het 'waarom' van de activiteiten bekend?

Eigen actie: Wanneer doorgedaan wordt met de eigen opdracht, dan wordt er niets gemeld.

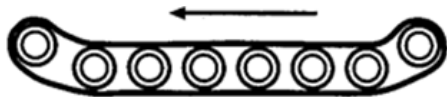
Bij het zien van voertuigen en helikopters is het belangrijk om zo snel mogelijk vast te stellen wat het is en of het vriend of vijand is. Dit kan door middel van herkenningstekens eigen troepen of door gebruik te maken van standaard waarnemingsmethodes.

5501 Voertuigherkenning

Voor voertuigherkenning wordt het 'WHAT'-principe (*Wheels, Hull, Armament, Turret*) gebruikt. Vermeld dan per letter uw waarneming. Maak daarbij een keuze uit de onderstaande zaken. Als deze niet voldoende zijn, kunt u zelf toevoegingen maken.

5502 Wheels⁴ (onderstel met aandrijving)

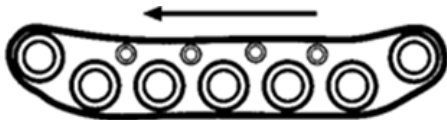
- wielen: aantal (lucht)banden
- christielloopwerk: meestal grote loopwielen, waarbij de rupsband aan de bovenzijde op de loopwielen rust



Figuur 5-15: Christielloopwerk

⁴ Details zijn van belang, zoals: grote of kleine loopwielen, aandrijving voor of achter, tussenruimtes tussen de loopwielen, spaakmotief of dicht, bloemvormig of glad.

- verbeterd Christie-loopwerk: alle maten loopwielen, waarbij de rupsband aan de bovenzijde geleid wordt door top- en/of geleiderollers



Figuur 5-16: verbeterd Christie-loopwerk

- half-track: combinatie van bovenstaande op een voertuig.

5503 Hull (romp):

De plaatsing van de romp ten opzichte van het loopwerk.



Figuur 5-17: hull (romp)

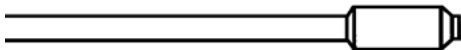
5504 Armament (bewapening)

De hoofdbewapening kan bestaan uit:

- één of meer kanonnen/houwitser
- één of meer snelvuurkanonnen
- één of meer raketlanceerinstallaties
- één of meer mitrailleurs.

De nevenbewapening kan uit vele andere wapensystemen bestaan: op het dak of coaxiaal geplaatste mitrailleurs, anti-tankwapens, vast geplaatst of los meegenomen, etc. Ook de

locatie van rookbuslanceerinrichtingen op het voertuig kan helpen om het voertuig te identificeren. Kijk ook naar specifieke kenmerken en het formaat van de bewapening:



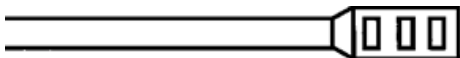
Schietbuis met rookafzuiger aan de monding



Schietbuis met midden geplaatste gas-/rookafzuiger



Schietbuis met isolatiemantels en gas-/rookafzuiger



Schietbuis met mondingsrem



Schietbuis met combinatie van gas-/rookafzuiger en mondingsrem

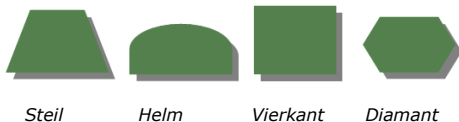


Verdikking van de kamer van de schietbuis bij de toren/opbouw, gecombineerd met een rem- en voortbrenginrichting en een pantserschild

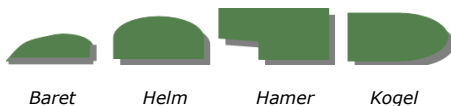
5505 Turret (toren)

De vorm en plaats van de toren kan helpen bij het identificeren van het voertuig.

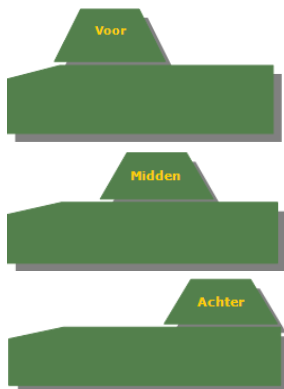
Vooraanzicht van de turret (toren)



Zijaanzicht van de turret (toren)



Locatie van de turret (toren)



5506 Helikopterherkenning

Voor helikopterherkenning wordt de 'HURT'-methode (*Hull, Undercarriage, Rotor, Tail*) gebruikt.

5507 Hull (romp, cockpit en motoren)

De romp maakt in het algemeen duidelijk wat de functie van een helikopter is. Een kleine, smalle romp betekent veelal dat er sprake is van een gevechtshelikopter, terwijl een grote, brede romp aangeeft dat het om een transport-helikopter gaat. Ook kan gekeken worden naar de overgang van romp naar staartboom.



Figuur 5-18 (links): NH-90 (romp en staartboom duidelijk te onderscheiden); figuur 5-19 (rechts): UH60 Black Hawk (romp en staartboom gaan geleidelijk in elkaar over)



Figuur 5-20: CH-47 Chinook (geen staartboom)

5508 Undercarriage (onderstel)

Helikopters hebben in het algemeen een vast onderstel. Indien het onderstel intrekbaar is (wat slechts bij hoge uitzondering voorkomt), helpt dit bij de herkenning wanneer het is ingeklapt. Het onderstel kan in veel variaties voorkomen: wielen, buizenframe, ski's of drijvers.



*Figuur 5-21 (links): twee wielen voor, één achter;
figuur 5-22 (rechts): buizenframe*



Figuur 5-23: één wiel voor, twee achter

5509 Rotor (draaiende vleugel)

Naast de hoofdrotor, die voor het draagvermogen en de voorwaartse beweging zorgt, is een tweede rotor noodzakelijk om rotatie tegen te gaan. Deze kan op verschillende manieren zijn aangebracht.



Figuur 5-24 (links): hoofdmotor met staartmotor in de staartboom; figuur 5-25 (rechts): hoofdmotor met uitstroomopeningen

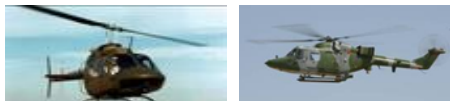


*Figuur 5-26 (links): twee hoofdrotors achter elkaar;
figuur 5-27 (rechts): twee hoofdrotors boven elkaar*



*Figuur 5-28 (links): twee hoofdrotors naast elkaar die (zie
figuur 5-29, rechts): tevens gekanteld kunnen worden om
dienst te doen als propellermotor (contraroterend)*

Verder kan nog markant zijn of de rotor hoog boven de romp uitsteekt of dicht op de romp is geplaatst. Bij sommige helikopters is de staartrotor ingebouwd.



*Figuur 5-30 (links): rotor hoog boven de romp;
figuur 5-31 (rechts): rotor dicht op de romp*



Figuur 5-32: ingebouwde staartmotor

6510 Tail (staart, stabilo, kielvlak en staartrotor)

Een helikopter zonder staartboom is een uitzondering en dus markant voor de herkenning. In de meeste gevallen is er wel een duidelijke staartboom zichtbaar en kunt u kijken naar de vormgeving. Meestal is achter aan de staartboom een omhooggerichte knik aanwezig, waar de staartrotor aan is bevestigd.



*Figuur 5-33 (links): open staartboom zonder knik;
figuur 5-34 (rechts): staartboom zonder knik*



*Figuur 5-35 (links): staartboom met knik; figuur 5-36
(rechts): staartboom met knik, zowel omhoog als omlaag*

Deze pagina is bewust leeg gelaten.

Hoofdstuk 6 Behandeling van Krijgsgevangenen

Sectie 1 Algemeen

6101

Krijgsgevangen militairen die door speciaal opgeleid personeel worden ondervraagd kunnen een belangrijke bron van inlichtingen zijn. Ook op krijgsgevangenen buit-gemaakte documenten kunnen een bijdrage leveren aan het oplossen van de inlichtingenpuzzel. In oorlogstijd worden krijgsgevangenen door internationaal afgesproken gedrags-regels beschermd, zoals bijv. beschreven in het humanitair oorlogsrecht. Ook in andere situaties is het mogelijk of noodzakelijk dat personen worden aangehouden en daarna gevangen gezet. Tenzij uitdrukkelijk andere richtlijnen zijn verstrekt, geldt als stelregel dat alle gevangen genomen personen op dezelfde wijze als krijgsgevangenen moeten worden behandeld.

6102

Iedere combattant⁵ die in handen van een tegenpartij valt is een krijgsgevangene. Krijgsgevangenschap is geen straf, maar dient om te voorkomen dat de gevangene opnieuw aan de vijandelijkheden kan deelnemen. Krijgsgevangenen moeten worden ontzien en hebben recht op een menselijke behandeling. Zij mogen niet worden blootgesteld aan gewelddadigheden, belediging of nieuwsgierigheid van het publiek. Het feit dat hun aanwezigheid de activiteiten van de gevangenhoudende mogendheid kan belemmeren, rechtvaardigt nooit om krijgsgevangenen te doden. Represailles tegen krijgsgevangenen zijn verboden.

⁵ Combattanten zijn zij die het recht hebben om rechtstreeks deel te nemen aan vijandelijkheden. Zij zijn lid van (enige vorm) van een strijdkracht.

6103

Alleen combattanten hebben recht op behandeling als krijgsgevangene. In geval van twijfel of een gevangene een combattant is, moet eerst zijn status worden vastgesteld door een rechter. In afwachting daarvan wordt hij als krijgsgevangene behandeld. Krijgsgevangenen moeten in beginsel gelijk worden behandeld (uitzonderingen op basis van geslacht en rang zijn mogelijk). Direct na gevangenneming moeten ze worden ontwapend en gefouilleerd.

6104

Het is van groot belang dat iedere militair de vijf elementaire handelingen met krijgsgevangenen goed en snel kan uitvoeren, want de aanwezigheid van krijgsgevangenen zal de gevechtskracht van de eigen eenheid verminderen. Dit omdat er zowel personeel als materieel beschikbaar moet worden gesteld voor hun bewaking, verzorging en afvoer.

Sectie 2 **Behandeling van krijgsgevangenen**

6201 Algemeen

Hierna volgt een uitleg van de vijf elementaire handelingen bij de behandeling van een krijgsgevangene: ontwapenen; fouilleren; scheiden; stilte en discipline opleggen en handhaven; en afvoeren (OFSSA).

6202 Ontwapenen

Neem wapens en uitrusting af, leg deze op een veilige plaats en voorzie ze van een krijgsgevangenenlabel. Let op: persoonlijke bezittingen (familiefoto's en dergelijke), kleding, beschermende militaire uitrusting (bijv. een CBRN-masker en helm), eetgerei en onderscheidingstekens mogen niet worden afgenomen.

6203 Fouilleren

- Fouilleer de krijgsgevangene. Plaats deze daarvoor in de volgende houding:
 - spreidstand tegen een boom of muur; of
 - met de knieën op de grond in push-uphouding.
- Doorzoek zo nauwkeurig mogelijk lichaam, kleding en uitrustingsstukken.
- Label en deponeer alle documenten en voorwerpen die een vlucht kunnen vergemakkelijken (wapens, munitie, papier, kaarten enz.) in de krijgsgevangenenenveloppe, of bundel het geheel en voorzie dit van een krijgsgevangenenlabel.
- Laat identiteitskaart of -plaatje bij de persoon.
- Vul zo spoedig mogelijk de gegevens volledig in op het label of de enveloppe.
- Voer de de afgenomen documenten en materieel samen met de krijgsgevangene af.
- Boei de krijgsgevangene voor de borst en blinddoek deze indien mogelijk, zodat het moeilijker wordt te ontsnappen en informatie over ons te verzamelen.

6204 Scheiden

Scheid meerdere krijgsgevangenen zo spoedig mogelijk. Behandel belangrijke krijgsgevangenen met voorrang, ook bij het afvoeren. Aandachtspunten:

- scheid vrouwelijke krijgsgevangenen van mannelijke
- scheid officieren/gezagsdragers/commandanten
- scheid onderofficieren/overige leiders
- scheid soldaten en korporaals
- bij bijzondere krijgsgevangenen:
 - gewonden en doden: fouilleer dode vijanden op documenten (pas op voor gevalstrikte lijken)
 - burgers: na indentificatie als detainee behandelen

- deserteurs: scheid gedeserteerde vijanden van de overige krijgsgevangenen, maar geef hen verder dezelfde behandeling
- personeel van nieuw geschut, voertuigen en technisch materieel: bewaak hen in de nabijheid van het buitgemaakte materieel totdat toestemming wordt verkregen voor hun afvoer
- personeel van vijandelijke luchtstrijdkrachten
- defectors (tot de vijand of een andere groepering behorende personen die politiek asiel aanvragen): waarschuw onmiddellijk de veiligheids(onder)officier
- vijandelijke agenten en infiltranten
- leden van bondgenootschappelijke strijdkrachten die zijn ontsnapt uit krijgsgevangenschap of die, na afgesneden te zijn geweest van eigen troepen, bij de eigen troepen zijn teruggekeerd
- speciale agenten (personeel dat voorgeeft in dienst te zijn van een ongenootschappelijke inlichtingendienst): moeten onmiddellijk worden afgezonderd.

6205 Stilte en discipline opleggen en handhaven

- Stilte opleggen:
 - sta krijgsgevangenen nooit toe met elkaar te spreken
 - haal de veters uit de schoenen
 - plaats een geblindeerde bril over de ogen.
- Spreek ook zelf niet met de krijgsgevangene, behalve voor het geven van een bevel.
- Voorkom dat krijgsgevangenen zich ontdoen van onderscheidingstekens of niet-opgemerkte documenten.
- Treed krachtdadig en resoluut op tegen elke vluchtpoging; gebruik desnoods uw wapen.
- Geef krijgsgevangenen alleen op vastgestelde tijdstippen eten en drinken.

- Verleen alleen bevoegden die onder begeleiding staan van de commandant of de veiligheids(onder)officier toegang tot krijgsgevangenen.
- Ontzeg krijgsgevangenen zoveel mogelijk het gebruik van de zintuigen (blinddoeken) en geef één zekerheid: onzekerheid.

6206 Afvoeren

- Zorg zo spoedig mogelijk voor afvoer.
- Voor boeien en blinddoeken: zie Fouilleren.
- Verstrek bij het afvoeren voldoende drinkwater en voedsel aan de krijgsgevangenen.
- Zorg voor voldoende bewakers tijdens de afvoer. Zorg voor één bewaker per tien krijgsgevangenen, met een minimum van twee bewakers.
- Laat krijgsgevangenen, indien het bijv. tijdens een actie niet mogelijk is om grotere aantallen af te voeren, op een veilige en gedekte locatie geboeid achter:
 - voorzie achtergelaten krijgsgevangenen zoveel mogelijk van een krijgsgevangenenlabel (Defensieformulier (DF) 73)
 - meld de locatie en het aantal (krijgs)gevangenen onmiddellijk; de veiligheids(onder)officier zal, zodra mogelijk, de afvoer regelen
 - laat buitgemaakte documenten niet achter, maar neem deze mee. Vermeld op documenten van welke krijgsgevangene(n) ze afkomstig zijn (met label Legerformulier (LF) 14244).

Sectie 3 Bepalingen tijdens krijgsgevangenschap

- Bij het ondervragen van krijgsgevangenen mag geen lichamelijke of geestelijke marteling of enige andere vorm van dwang worden toegepast. Een krijgsgevangene is slechts verplicht om mededeling

te doen van naam, voornamen, rang, geboortedatum en registratienummer. Dan vindt registratie plaats en wordt aan de krijgsgevangene een identiteitskaart verstrekt.

- Na gevangenneming moeten krijgsgevangenen zo snel mogelijk uit de gevechtszone worden afgevoerd naar krijgsgevangenkampen. De ligging van de kampen moet aan de belanghebbende mogendheden bekend worden gesteld en zijn kenbaar gemaakt met de letters PG (*prisonnier de guerre*) of PW (*prisoner of war*).
- Krijgsgevangen onderofficieren en soldaten moeten de officieren van de gevangenhoudende mogendheid groeten.
- Aan gezonde krijgsgevangenen mag door de gevangenhoudende mogendheid arbeid worden opgedragen. Onderofficieren mogen alleen tot toezichthoudende arbeid worden verplicht; officieren zijn niet verplicht tot het verrichten van arbeid. De arbeid mag niet van militaire aard zijn of een militair doel dienen, niet ongezond of gevaarlijk zijn en niet vernederend zijn.
- In beginsel fungeert de officier met de hoogste rang in een krijgsgevangenkamp als vertrouwensman. In een kamp waar zich geen officieren bevinden, wordt door de krijgsgevangen onderofficieren en soldaten uit hun midden een vertrouwensman gekozen. De vertrouwensman vertegenwoordigt de krijgsgevangenen bij de gevangenhoudende mogendheid, de beschermde mogendheid en het Internationale Rode Kruis.
- Krijgsgevangenen hebben het recht, hetzij rechtstreeks, hetzij door tussenkomst van hun vertrouwenspersoon, verzoeken of klachten in te dienen bij de kampautoriteiten of de beschermende mogendheid. Zij mogen hiervoor niet worden gestraft.
- Briefwisseling van en voor krijgsgevangenen mag worden beperkt of gecensureerd. De beschermende

mogendheid ziet erop toe dat hiervan geen misbruik wordt gemaakt.

- Krijgsgevangenen zijn onderworpen aan de wetten, reglementen en orders van de gevangenhoudende mogendheid. Voor inbreuken daarop kan de krijgsgevangene tuchtrechtelijk (door de kampcommandant) of strafrechtelijk (door een militaire rechtbank) worden gestraft. Bij berechting door een militaire rechtbank heeft de krijgsgevangene recht op bijstand van een raadsman (bijv. een eigen officier), het oproepen van getuigen en de diensten van een tolk.

Deze pagina is bewust leeg gelaten.

Hoofdstuk 7 Escape and Evade (E&E)

Sectie 1 Algemeen

Werken bij de krijgsmacht betekent ook werken in risicovolle gebieden. Een van de reële risico's is de kans om in een vorm van vijandelijke gevangenschap terecht te komen: gijzeling of krijgsgevangenschap. In sommige gevallen worden mensen in vijandelijke gevangenschap op humane wijze behandeld (conform de regels van de Conventie van Genève), maar vaak is dat helaas niet het geval. Dan dient de militair zich maximaal in te spannen om te overleven. Dit hoofdstuk geeft mogelijke tools om, wanneer de gelegenheid zich voordoet, een ontsnapping te doorstaan en zo bij te dragen aan een zo goed mogelijke afloop.

Sectie 2 Conduct after capture (CAC)

7201 Algemeen

Het vakgebied dat zich bezighoudt met het overleven van een ontvoering, gijzeling of vijandelijke gevangenschap heet *conduct after capture* (CAC). Dit hoofdstuk geeft advies over het overleven van vijandelijke gevangenschap. Kort samengevat is het advies: probeer in krijgsgevangenschap of bij een gijzeling de overlevingskansen zo groot mogelijk te maken en schade aan de organisatie, operatie en collega's te minimaliseren. Het Commando Luchtstrijdkrachten heeft een e-learningmodule voor O&T op dit gebied ontwikkeld.

Vijf punten als basis voor gedrag in vijandelijke gevangenschap:

- voorkom lichamelijke en psychische schade
- beperk uitbuiting door de tegenstander
- bescherm de veiligheid en waardigheid van uzelf en anderen
- bescherm vitale informatie

- ontsnap indien zich een geschikte gelegenheid voordoet.

7202 Voorkom lichamelijke en psychische schade

De meeste dodelijke slachtoffers in gevangenschap vallen aan het begin (gevangenneming) en einde van de gevangenschap. Tijdens de gevangenneming is de kans groot dat tegenstanders geweld gebruiken om hun machtspositie te tonen en direct eventuele weerstand van gevangenen te breken. Daarbij worden opstandige gevangenen als voorbeeld gebruikt voor hun medegevangenen, door hen te vernederen, mishandelen of vermoorden.

Geef de tegenpartij geen aanleiding om geweld te gebruiken.
Tips:

- gedraag u, indien u geen kans meer heeft om te ontsnappen, onopvallend en werk fysiek mee
- geef de tegenstander geen aanleiding om u te mishandelen, gedraag u niet lastig, brutaal of openlijk opstandig
- zorg ervoor dat bewakers geen hekel aan u krijgen of u zien als een gevaar voor hun eigen veiligheid.



*Figuur 8-1: Georgische krijgsgevangenen op
een Russisch pantservoertuig (Zuid-Ossetië, 2008)*

Bij bevrijding door bevriende troepen is de kans groot dat de gevangenhoudende partij en bevrijders het vuur op elkaar openen en explosieven tot ontploffing brengen. Tegenstanders kunnen gevangenen dan als schild gebruiken, wraak nemen of in paniek om zich heen schieten. Doe bij een bevrijding door bevriende troepen het volgende:

- blijf laag, maak uzelf klein en zoek een veilige plek, bijv. een hoek van een ruimte
- houd uw lege handen in de lucht
- blijf weg van ramen, deuren, looppaden
- maak geen onverwachte bewegingen, ga niet zomaar rennen
- moet u uit de ruimte vluchten, roep dan 'hostage' en laat uw lege handen zien
- volg altijd direct de bevelen van uw bevrijders op.

Ga niet ongevraagd uw bevrijders helpen: u kunt de bevrijdingsoperatie daardoor ongewild hinderen en voorkomt wraakneming door gefrustreerde tegenstanders.

7203 Beperk uitbuiting door de tegenstander

Een veelvoorkomende vorm van uitbuiting van gevangenen is het moeten afleggen van belastende, onjuiste verklaringen in een videoboodschap, audiotape of brief. Een gevangene moet dan bijv. verklaren dat de missie zinloos is en dat troepen teruggehaald zouden moeten worden. Voorafgaand aan zo'n verklaring worden gevangenen vaak bedreigd of gemarteld. In de praktijk blijkt dat verzet van gevangenen tegen dit soort verklaringen gemakkelijk met geweld wordt gebroken.

Als u voor de camera een belastende verklaring moet afleggen, laat dan in uw gedrag zoveel mogelijk zien dat u dat niet vrijwillig doet en dat u niet achter de inhoud staat.

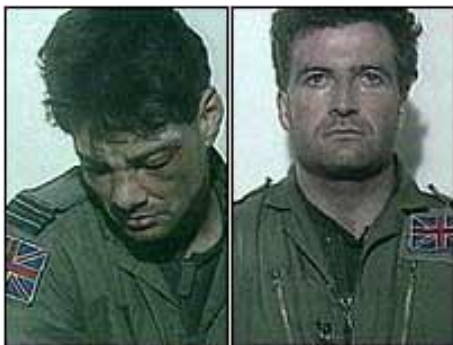
U kunt dit doen door:

- langzaam te spreken, alsof u de tekst opleest van een papiertje
- volstrekt geen enthousiasme te tonen en een vlakke stem te gebruiken
- niet recht in de camera te kijken, maar naast of boven de camera
- naar de grond te kijken, met een wang naar de camera gekeerd.

Als u gedwongen wordt een belastende verklaring te schrijven of ondertekenen, laat dan ook merken dat u dit niet vrijwillig doet. U kunt dit doen door:

- in blokletters te schrijven
- in de brief bewust één of enkele schrijffouten te maken
- uw naam in blokletters eronder te zetten (geen vloeiende handtekening).

Mocht u de kans hebben om iets voor een camera te zeggen of een brief te schrijven, probeer er dan zoveel mogelijk belangrijke details in te verwerken: de datum, of er medegevangenen zijn (spreek in dat geval over 'wij'), wie de tegenstanders zijn en wat zij precies willen.



Figuur 8-2: Britse vliegers werden gedwongen om belastende verklaringen af te leggen op tv. De piloten deden alle mogelijke moeite om te laten zien dat zij dat niet vrijwillig deden (1991)

Bescherm vitale informatie

Vitale informatie is informatie die een direct gevaar kan opleveren voor de veiligheid van de krijgsmacht, uw collega's, uw familie en/of vrienden. Hieronder vallen bijv. procedures ten aanzien van het eigen optreden, details over lopende en toekomstige operaties en contactinformatie van anderen (adressen, telefoonnummers).

De tegenstander kan op zoek gaan naar zulke informatie. Een veelgebruikte vorm van het inwinnen van informatie uit gevangenen is ondervraging. Hoewel de Conventie van Geneve een humane behandeling van gevangenen voorschrijft, leert de praktijk dat veel gevangenen tijdens vijandelijke ondervraging worden mishandeld.

Wordt er in een ondervraging geweld tegen u gebruikt, probeer dan met de dreiging mee te bewegen. Weet welke informatie u zo lang mogelijk onder de tong moet houden. Stel uzelf de volgende vragen: wie breng ik in gevaar met welke informatie? Is de informatie die ik weggeef inmiddels gedateerd? Is de informatie open beschikbaar?

Als een ondervraging niet gevaarlijk is voor u of uw collega's, houd u dan aan de zogenaamde *big five*: voornaam, achternaam, rang, registratienummer en geboortedatum. Volgens het humanitair oorlogsrecht is een krijgsgevangene verplicht deze informatie aan de gevangenhoudende partij te geven. Geef aan dat u op andere vragen niet kunt antwoorden. Daag de tegenstander niet uit en probeer met respect te communiceren; beantwoord bij een ondervraging de vragen kort en bondig. Mensen die uitgebreid antwoorden in ondervragingen worden door ondervragers gezien als een potentiële bron van informatie.

Voor alle duidelijkheid: het is niet verboden om in gevangenschap met de tegenstander te communiceren. Bij een langdurige, levensbedreigende gevangenschap is zulke communicatie mogelijk zelfs levensreddend. Weet in ieder geval welke informatie u niet met de tegenstander wilt delen!

7204 Bescherm de veiligheid en waardigheid van uzelf en anderen

In gevangenschap hangt veel af van de vraag of een tegenstander begrip en wellicht zelfs enige sympathie voor de gevangene ontwikkelt, of dat een gevangene alleen wordt gezien als een (ruil)middel. Begrip en sympathie leiden tot een betere behandeling - en soms zelfs tot hulp bij ontsnapping of vrijlating. Uw veiligheid is dus in belangrijke mate gebaat bij het verkrijgen van een menselijk gezicht. Zorg ervoor dat uw tegenstanders u als een medemens zien, niet als een object. Daardoor stijgen uw overlevingskansen aanzienlijk. Dit kunt u doen door te zoeken naar gemeenschappelijke interesses. De ervaring leert dat onderwerpen als sport en familie goede aanleidingen zijn om overeenkomsten met een tegenstander te vinden.

Gevangenen die hun gevangenschap op een waardige manier proberen te doorstaan maken betere kansen op overleven en hebben na terugkeer een grotere kans op een psychisch gezonde toekomst. Waardigheid betekent ook dat u een afweging moet maken van de zaken die u bereid bent in gevangenschap te doen of te laten. Behoud uw eigen menselijke waardigheid: gedraag u niet slaafs of dominant. Kruiperig gedrag wekt minachting op; overheersend gedrag roept agressie op. Win juist het respect van de tegenstander door kalm en waardig te blijven.

Het is voor de veiligheid van gevangenen erg belangrijk dat zij elkaar niet uit het oog verliezen en als een eenheid blijven handelen. Isolatie van gevangenen vergroot de kans op misbruik door bewakers. Draag tijdens gevangenschap zorg voor elkaar. Deel belangrijke informatie en voedsel met andere gevangenen. Blijf bij elkaar; zorg dat niemand geïsoleerd raakt.



Figuur 8-3: Amerikaanse gijzelaars van de FARC (Colombia, 2003). Na een gijzeling van meer dan vijf jaar werden zij in 2008 bevrijd door het Colombiaanse leger. Nadien beschreven zij uitgebreid het belang van hun onderlinge band en solidariteit

Voorkom misbruik door op een passende manier tegen (dreigend) misbruik te protesteren. Stel wantoestanden aan de orde bij leidinggevende bewakers. Zij zitten meestal niet te wachten op onrust onder de gevangenen en zullen wangedrag van hun ondergeschikten tegen gevangenen waarschijnlijk niet tolereren.

7205 Ontsnap indien zich een geschikte gelegenheid voordoet

De beste kansen op een succesvolle ontsnapping bestaan tijdens en direct na de gevangenneming. De tegenstander is mogelijk nog niet goed georganiseerd, er is chaos, u bent waarschijnlijk nog fit en kent wellicht de omgeving. Ontsnappen kan echter ingrijpende gevolgen hebben en is daarom niet in elke situatie de beste keuze. Zo is het de vraag of u na verloop van tijd fysiek (nog) sterk genoeg bent om weg te komen, wat er met eventuele achterblijvers gebeurt, of u weet waar u zich bevindt en waar u heen moet.

De enige die kan bepalen of ontsnappen in een bepaalde situatie zinvol is en kans op succes heeft, bent u zelf. Overweeg dus uw kansen om weg te komen versus te blijven, en overweeg de mogelijke gevolgen van uw ontsnapping:

- kies het juiste moment: houd bij uw vluchtpoging rekening met de routines en alertheid van de bewaking;
- houd rekening met uw fysieke en mentale gesteldheid: bent u fit genoeg om weg te komen en weg te blijven?
- houd rekening met de omgeving: waar komt u terecht als u ontsnapt; kunt u daar overleven? Is de lokale bevolking vriendelijk of vijandig?
- heeft u de beschikbaarheid over (navigatie)middelen: hoe weet u waar u heen moet? Welke kleding draagt u? Kunt u een voertuig gebruiken?
- wat is de rol van uw medegevangenen: neemt u anderen mee? Kunnen en willen zij mee? Laat u gewonden en kwetsbaren achter of niet?

- weet dat een geslaagde ontsnapping kan leiden tot represailles tegen achterblijvers, zeker als u geweld moet gebruiken om weg te komen.

Maak in ieder geval altijd ontsnappingsplannen en blijf dat tijdens de gevangenschap doen.



Figuur 8-4: Amerikaanse contractor, net na zijn succesvolle ontsnapping uit handen van Iraakse opstandelingen (Irak, 2004). Toen hij na 24 dagen opsluiting het geluid van zware legervoertuigen in de buurt van zijn cel hoorde, brak hij uit en rende langs zijn bewakers naar de naderende coalitietroepen die op een kilometer afstand passeerden

Sectie 3 Wateroversteek met PGU

7301 Stap 1: maak het tenue gereed en leg het benodigde materiaal voor het drijfpakket klaar

Tenue:

- gevechtslaarzen zonder zooltjes en sokken (of andere camoverantwoorde schoenen)
- regenbroek zonder ondergoed
- hemd lange mouwen (bij voorkeur thermo/sneldrogend)
- helm op
- CBRN-masker gereed voor wateroversteek in verband met defect raken filterbus.



Figuur 8-5: CBRN-masker gereed voor wateroversteek

Materieel voor het maken van een drijfpakket:

- 5 mantelriemen
- poncho
- rugzakhoes
- modulair gevechtsvest compleet
- wapen geladen en op *Safe*
- 2 meter touw
- zakmes (om snel los te kunnen snijden).

Doe alles wat u niet gebruikt in de rugzak.



Figuur 8-6: drijfpakket, stap 1

7302 Stap 2: maak het drijfpakket

- Leg de poncho (capuchon dicht) neer.
- Plaats de rugzak iets boven het midden op de poncho.
- Vouw de punten van de poncho naar binnen.
- Breng knopen aan de voorzijde en achterzijde aan (figuur 8-8 en 8-9).



Figuur 8-7: drijfpakket, stap 2.1



Figuur 8-8: drijfpakket stap 2.2



Figuur 8-9: drijfpakket, stap 2.3

- Plaats de rugzakhoes om het pakket heen (nog niet te strak aantrekken).



Figuur 8-10: drijfpakket, stap 2.4



Figuur 8-11: drijfpakket, stap 2.5

- Gebruik 2 x 2 mantelriemen en plaats deze boven en onder de zijtassen. Daarbij is het handig om extra knopen aan te brengen (de onderste mantelriempjes boven de heupband, de bovenste onder de schouderband waarbij de lus vrij is) (figuur 8-12).
- Houd de schouder- en heupbanden vrij voor verplaatsing van het drijfpakket naar de kade.



Figuur 8-12: drijfpakket, stap 2.6

- Bevestig 2 meter touw als trekkoord aan de draagglus aan de bovenzijde van de rugzak.



Figuur 8-13: drijfpakket, stap 2.7

Ga na stap 2 naar de kade of oever; voer daar de rest van de handelingen uit.

7303 Stap 3: maak het het drijfpakket vaargereed

- Plaats het modulair gevechtsvest met het rugpand in het midden onder de schouderbanden; tasjes naar de zijkant.
- Stop het modulair gevechtsvest zo veel mogelijk weg tussen de hoes en de rugzak.
- Trek het touw van de rugzakhoes aan.
- Steek het wapen door de draagglus aan de bovenzijde van de rugzak en steek de onderzijde van het wapen tussen de schouderbanden.
- Kruis de schouderbanden, trek deze aan en borg het wapen (figuur 8-15).



Figuur 8-14: drijfpakket, stap 3.1



Figuur 8-15: drijfpakket, stap 3.2

- Plaats het CBRN-masker op de heupbanden en zet het vast.
- Trek de heupbanden aan (let erop dat de glazen niet breken, dus niet te strak).



Figuur 8-16: drijfpakket, stap 3.3

- Borg ook het CBRN-masker met behulp van het draagbandenstel door het om de rugzak te doen en aan te trekken (indien het CBRN-masker niet is bevestigd aan het opsvest).
- Leg eventueel de buitenjas (jas windproof / bilaminaat) over het geheel heen, als die niet in de rugzak zit. Dit ook om camouflagemateriaal om u heen te kunnen slaan als u uit het water komt.



Figuur 8-17: drijfpakket, stap 3.4

Sectie 4 **Schuilbivak**

7401 Algemeen

Een schuilbivak is een gedekte plaats in vijandelijk gebied, met als doel om ontdekking door de vijand te voorkomen. Groepeer met meerdere personen zo dicht mogelijk bij elkaar. Gebruik bij E&E een schuilbivak vooral om te rusten, te reorganiseren of u te verbergen. Er wordt geen gevechtdkking gegraven. Absolute vereiste is zichtdekking (passieve beveiliging). In principe wordt een schuilbivak niet langer dan 24 uur gebruikt. Het schuilbivak wordt op dezelfde wijze betrokken als de locatie voor de lange stop. Zorg voor uitwijkmogelijkheden voor als u ontdekt wordt.

Sectie 5 **Onderkomens**

7501 Algemeen

Naast E&E-acties kunt u ook tijdens normaal verblijf te velde gebruikmaken van onderkomens. Hiervoor kunt u het beste uw uitrusting gebruiken (poncho, poncholiner, spinners, touw etc.) Als u tijdens E&E gebruik moet maken van onderkomens, houd er dan goed rekening mee dat de kans op overleven en succesvol terugkeren bij eigen troepen direct verband houdt met hoe goed u uw onderkomen maakt.

7502 Camouflage

Onderkomens met een laag silhouet kunnen gemakkelijk worden gecamoufleerd. Geheel of gedeeltelijk ingegraven onderkomens genieten uit oogpunt van camouflage de voorkeur, maar houd rekening met de mogelijkheid van wateroverlast en binnenstromende koude.

7503 Isolerende laag

Leg bij natte kou of strenge vorst een zo dik mogelijke isolerende laag tussen de grond en de (geïmproviseerde) slaapzak. Dit om te voorkomen dat kou en/of vocht de slaapzak binnendringt. Gebruik als isolatiemateriaal, indien

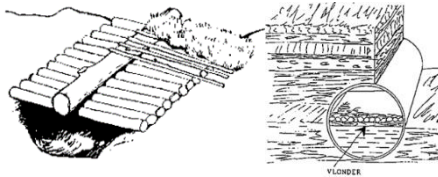
aanwezig, takken met daarover mos, heide, varens, sparren- of dennentakken, riet, hooi, stro, papier, kleding en dergelijke. Stel de isolerende laag zo samen dat een grote hoeveelheid lucht wordt vastgehouden.

8504 Voorbeelden onderkomens

Onderkomens kunnen worden ingedeeld in:

- onderkomens onder het maaiveld
- onderkomens boven het maaiveld
- sneeuwonderkomens.

Onderkomens onder het maaiveld:



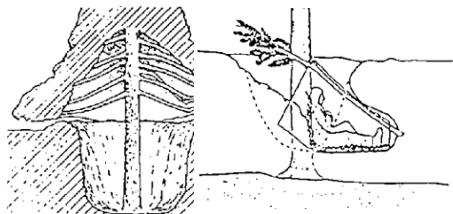
*Figuur 8-18 (links): uitgraving;
figuur 8-19 (rechts): riolen*

Onderkomens boven het maaiveld:



Figuur 8-20 (links): met behulp van zeil; figuur 8-21 (rechts): met behulp van zeil tussen twee bomen

Sneeuwonderkomens:



Figuur 8-22 (links): ingraving in de sneeuw; figuur 8-23 (rechts): zij aanzicht ingraving in de sneeuw

Sectie 6 Vuur, voedsel en water

7601 Vuur

Vuur kan het verschil uitmaken tussen leven en dood. Het verschaft warmte om het lichaam op temperatuur te houden en er kan water en voedsel mee worden bereid. Ook kan vuur worden gebruikt om kleding en uitrusting te drogen. Gebruik van vuur kan dus van levensbelang kan zijn, maar neem steeds in overweging of de eigen veiligheid niet in gevaar wordt gebracht.

Ontstekingsmiddelen:

- lucifers of aansteker (bescherm lucifers tegen vocht)
- alternatieve middelen, zoals een vuurboog.

Ontstekingsmateriaal bestaat uit droog materiaal zoals:

- vermolmd hout of boombast (fijngesneden of fijn gewreven)
- gras, mos, stro, plantpluis
- uitgerafeld touw, band, dons, vacht
- oude kleren, papier of schoensmeer.

Zorg ervoor steeds één of meer soorten beschikbaar te hebben. Als dit (voorzichtig) wordt bevochtigd met een beetje benzine of als er snippers kaarsvet, dierlijk vet of harsballetjes in worden gegooid, dan zal het materiaal nog beter branden.

Opbouw van een vuur:

- leg enkele takjes op de grond en daarop het ontstekingsmateriaal (het ontstekingsmateriaal ligt dan niet op de vochtige grond en er kan veel zuurstof bij komen)
- breng hierna ontvlammingsmateriaal op het ontstekingsmateriaal aan

- steek het geheel aan de onderzijde aan en bouw het voorzichtig met grover brandbaar materiaal op.

7602 Voedsel

Het menselijk lichaam kan gedurende langere tijd zonder voedsel. Zelfs in een E&E-situatie waar nagenoeg geen voedsel is, kunt u meerdere dagen zonder vast voedsel overleven als u genoeg water heeft. Mocht u toch uw toevlucht moeten nemen tot voedsel dat u niet via eigen logistieke lijnen heeft verkregen, neem dat dan alleen tot u nemen als u overtuigd bent dat het veilig is. Eten weghalen van lokale boerderijen is hierbij een tactisch gevaarlijke keuze, maar voedseltechnisch veiliger dan wilde planten uit het bos eten. Was al het eten altijd bijzonder grondig en vermijd het rauw eten van alle vormen van voedsel.

7603 Water

Regenwater

Regenwater is doorgaans vrij schoon, maar moet wel gezuiverd worden door bijv. te koken. Het opvangen kan op diverse manieren geschieden, onder andere door gebruik te maken van bijv. een tent, een (grond)zeil of een stuk plastic.

Grondwater

Grondwater kan worden verkregen door een gat in de grond te graven. Wanneer de grond vochtig begint te worden, wacht dan tot de put zich heeft gevuld met water. Schep dit water uit de put en gooi het weg. Het water dat daarna in de put loopt, kunt u gebruiken. Naarmate dieper in de vochtige laag gegraven wordt, zal de put sneller vol raken. Om snel grondwater te verkrijgen, moet de juiste plaats opgezocht worden. Droge sloten of ander laaggelegen terreindelen, bij voorkeur begroeid met helder groen gras, lenen zich het best om snel grondwater te verkrijgen. Grondwater kan een gronderige smaak hebben en is doorgaans troebel. Filter daarom het grondwater eerst alvorens tot zuivering over te gaan.

Bronwater

Met bronwater wordt welwater bedoeld. Overtuig u, voordat u gebruik maakt van dergelijk water, dat het daadwerkelijk welwater is en geen stilstaand water.

Stromend water

Stromend water in rivieren, kanalen en beken zit doorgaans vol met verontreinigingen, vooral in de omgeving van steden en dorpen. In de omgeving van boerderijen waar intensieve veeteelt plaatsvindt, zit het water vaak vol bacteriën afkomstig van uitwerpselen van vee. In landbouwgebieden kunnen restanten van landbouwgif in het water zitten. Dergelijk water moet altijd gezuiverd worden. Het water kan enigszins worden voorgezuiverd door enkele meters naast de waterloop een putje te graven. Na verloop van tijd zal dit vollopen met water; gebruik ook hier de eerste vulling niet.

Stilstaand water

Ga uiterst voorzichtig om met stilstaand water. Dit mag alleen geconsumeerd worden wanneer het gezuiverd is.

Sneeuw en ijs

De bovenste sneeuw- en ijslagen of laatste restanten na een dooiperiode bevatten veel verontreiniging; gebruik deze bij voorkeur niet. Sneeuw en ijs bevatten veel bacteriën. Gesmolten sneeuwijs moet gezuiverd worden vóór consumptie. Alleen in noodgevallen mogen kleine stukjes in de mond worden genomen, maar er kan diarree ontstaan. Ook kunnen de lippen barsten door aan ijs te zuigen.

Zuiveren

In noodsituaties kan het noodzakelijk zijn om water zelf zuiveren. Daarbij is uiterste zorgvuldigheid geboden. Wanneer u water uit de natuur gebruikt, filter het dan eerst. Gebruik bij voorkeur stromend water. Laat het door een schone zakdoek of handdoek lopen. Ook kunt u water een tijd in een blik of emmer laten staan, waardoor de grootste deeltjes bezinken. Wanneer het water gefiltreerd en dus helder is, moeten de ziekteverwekkers nog worden gedood. Breng het water aan de kook en laat het dan nog één minuut goed doorkoken. Zo worden de ziekteverwekkers gedood. Laat het water afgedekt afkoelen.

Na het gebruik van nucleaire en/of chemische strijdmiddelen is al het oppervlaktewater onbruikbaar. Ook grondwater is dan onbruikbaar.

Sectie 7 Contact maken met eigen troepen

7701 Algemeen

Het uiteindelijke doel van een E&E-actie is om contact te maken met eigen troepen. Bij een geplande exfiltratie zult u veelal gepland contact maken met eigen troepen en heeft uw commandant contact met de troepen waar u aankomt.

Dit hoofdstuk legt uit wat te doen als u alleen, met beperkte middelen, toch contact moet maken met eigen troepen, maar niet bekend bent met hun optreden of wachtwoorden, of misschien ook niet weet wat voor eenheid u tegen gaat komen.

Daar exfiltratie over het algemeen 's nachts plaatsvindt, zal het onvoorbereid op eigen troepen stuiten vaak bij duisternis plaatsvinden. Zij kunnen reageren door:

- het vuur te openen en proberen de vermeende vijand te stoppen
- de vermeende vijandelijke eenheid aanroepen en proberen krijgsgevangen te maken en/of de onbekende eenheid te identificeren.

In geval van vuuropening kan de afgesneden eenheid op een aantal wijzen optreden:

- ga bij vuurcontact in dekking en maak door roepen van nationaliteit en eenheid de identiteit kenbaar
- keer terug naar het verzamelpunt en zet na appel en evt. gewondenverzorging de exfiltratie voor

- keer terug naar het verzamelpunt en betrek een schuilbivak om bij daglicht contact te maken met de eigen troepen.

Open in geen geval het vuur terug naar eigen troepen.

Als u overdag weer contact zoekt:

- houd uw wapen op de rug of in een hand met de loop richting de grond
- houd uw handen in het zicht met de palmen naar buiten en toon de flashcard (oranje)
- loop langzaam en probeer op geen enkele manier dreiging uit te stralen
- houd er rekening mee dat u mogelijk krijgsgevangene gemaakt kunt worden, totdat uw nationaliteit en identiteit zijn vastgesteld.

the 1990s, the number of people in the UK who are aged 65 and over has increased by 1.5 million, and the number of people aged 75 and over has increased by 1.2 million (Office of National Statistics 1999). The number of people aged 85 and over has increased by 0.5 million in the same period.

There is a growing awareness of the need to develop services to meet the needs of the ageing population. The Department of Health (1999) has set out a strategy for the future of health care for older people. The strategy is based on the following principles: (1) to ensure that older people have access to the services they need; (2) to ensure that services are of high quality; (3) to ensure that services are cost-effective; and (4) to ensure that services are sustainable.

The strategy is based on the following principles: (1) to ensure that older people have access to the services they need; (2) to ensure that services are of high quality; (3) to ensure that services are cost-effective; and (4) to ensure that services are sustainable. The strategy is based on the following principles: (1) to ensure that older people have access to the services they need; (2) to ensure that services are of high quality; (3) to ensure that services are cost-effective; and (4) to ensure that services are sustainable.

The strategy is based on the following principles: (1) to ensure that older people have access to the services they need; (2) to ensure that services are of high quality; (3) to ensure that services are cost-effective; and (4) to ensure that services are sustainable. The strategy is based on the following principles: (1) to ensure that older people have access to the services they need; (2) to ensure that services are of high quality; (3) to ensure that services are cost-effective; and (4) to ensure that services are sustainable.

The strategy is based on the following principles: (1) to ensure that older people have access to the services they need; (2) to ensure that services are of high quality; (3) to ensure that services are cost-effective; and (4) to ensure that services are sustainable. The strategy is based on the following principles: (1) to ensure that older people have access to the services they need; (2) to ensure that services are of high quality; (3) to ensure that services are cost-effective; and (4) to ensure that services are sustainable.

The strategy is based on the following principles: (1) to ensure that older people have access to the services they need; (2) to ensure that services are of high quality; (3) to ensure that services are cost-effective; and (4) to ensure that services are sustainable. The strategy is based on the following principles: (1) to ensure that older people have access to the services they need; (2) to ensure that services are of high quality; (3) to ensure that services are cost-effective; and (4) to ensure that services are sustainable.

The strategy is based on the following principles: (1) to ensure that older people have access to the services they need; (2) to ensure that services are of high quality; (3) to ensure that services are cost-effective; and (4) to ensure that services are sustainable. The strategy is based on the following principles: (1) to ensure that older people have access to the services they need; (2) to ensure that services are of high quality; (3) to ensure that services are cost-effective; and (4) to ensure that services are sustainable.

The strategy is based on the following principles: (1) to ensure that older people have access to the services they need; (2) to ensure that services are of high quality; (3) to ensure that services are cost-effective; and (4) to ensure that services are sustainable. The strategy is based on the following principles: (1) to ensure that older people have access to the services they need; (2) to ensure that services are of high quality; (3) to ensure that services are cost-effective; and (4) to ensure that services are sustainable.

The strategy is based on the following principles: (1) to ensure that older people have access to the services they need; (2) to ensure that services are of high quality; (3) to ensure that services are cost-effective; and (4) to ensure that services are sustainable. The strategy is based on the following principles: (1) to ensure that older people have access to the services they need; (2) to ensure that services are of high quality; (3) to ensure that services are cost-effective; and (4) to ensure that services are sustainable.

